

АО «ЮЖНО-КАЗАХСТАНСКАЯ МЕДИЦИНСКАЯ АКАДЕМИЯ»

УДК 61:378.242(574)

Дуйсенова Акмарал Мусабековна

**ПУБЛИКАЦИОННАЯ АКТИВНОСТЬ УЧЕНЫХ РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН В ОБЛАСТИ МЕДИЦИНЫ:
МЕТОДОЛОГИЯ ОЦЕНКИ, КАЧЕСТВЕННЫЕ И КОЛИЧЕСТВЕННЫЕ
ПОКАЗАТЕЛИ, МЕХАНИЗМЫ МОТИВАЦИИ**

АВТОРЕФЕРАТ

диссертации на соискание ученой степени
кандидата медицинских наук

по специальности 14.02.03 – Общественное здоровье и здравоохранение

Душанбе - 2023

Работа выполнена на кафедре «Социальное страхование и общественное здоровье» АО «ЮКМА» РК.

**Научный
руководитель:**

Есиркепов М.М. – кандидат медицинских наук, профессор

**Официальные
оппоненты:**

Койков В.В. - доктор медицинских наук, профессор, проректор по научной работе и стратегическому развитию НАО «Медицинский университет Астана»

Джураева Н.С. - кандидат медицинских наук, заведующая кафедрой общественного здравоохранения и медицинской статистики с курсом истории медицины ГОУ «Таджикский государственный медицинский университет им. Абуали ибни Сино»

Оппонирующая организация: Казахский национальный медицинский университет им. С.Д. Асфандиярова

Защита состоится «___» _____ 2023 г. в ___ часов на заседании диссертационного совета 6D.KOA-053 при Государственном образовательном учреждении «Таджикский государственный медицинский университет имени Абуали ибни Сино» (734003, г. Душанбе, ул. Сино 29-31).

С диссертацией можно ознакомиться в научной библиотеке ГОУ «Таджикский государственный медицинский университет имени Абуали ибни Сино». Тел: (+992) 917529380

Автореферат разослан «___» _____ 2023 г.

**Ученый секретарь
диссертационного совета,
к.м.н., доцент**

Джонибекова Р.Н.

Введение

Актуальность темы исследования

Публикация статей в широко известных и рецензируемых научных журналах отражает исследовательскую продуктивность отдельных лиц, учреждений и стран [Grech V., 2019; Sumner J.Q., 2021; English T., 2018]. Большинство неанглоязычных стран в настоящее время пытаются научить своих научных авторов писать, рецензировать и редактировать научные статьи, а также увеличить количество публикаций в периодических изданиях, индексируемых в мировых базах данных [Трошина Н. Н., 2021; Трошина Н. Н., 2022; Jain V. K., 2022]. Редакционные организации неанглоязычных стран вкладывают значительные средства в совершенствование практики публикаций в местных и региональных журналах, большинство из которых считаются внутренними центрами накопления знаний [Койчуева С.М., 2021; Kun Á., 2018; Денисова Ю.В., 2015].

Казахстан является одной из крупнейших посткоммунистических, многонациональных, неанглоязычных стран с развивающейся экономикой и большим потенциалом для исследований и научных инноваций. Географическое положение в центре Евразии и прочные связи с наиболее развитыми странами, в том числе с Азиатско-Тихоокеанским регионом, позволяют получать выгоду от международного сотрудничества в сфере образования и науки, выпускать качественные научные статьи [Алауханова А., 2019; Исаков А. Е., 2017; Макенова А. Б., 2018; Исаков А. Е., 2017].

В высшем учебном заведении, качественная, достоверная научная работа, в том числе внедрение новых научных ценностей, преподавателя вуза в любом государстве мира, в том числе и в нашей стране, является существенной частью и одним из основных направлений его трудовой деятельности [Минаков В. Ф., 2017; Завьялов А. Е., 2017; Шевелева Н. Е., 2017; Ананишнев В. М., 2017]. Основным показателем научно-исследовательской деятельности преподавателя вуза и научных сотрудников является публикационная активность [Klochkov Y., 2019; Fanelli D., 2016; De Paere J. L., 2021].

Публикационная активность представляет собой публикация результатов своих научных достижений учеными в различных научных изданиях. Следовательно, публикация является конечным продуктом научной деятельности исследователя. Принцип «Публикуйся или умри!» должен главенствовать в философии исследовательской деятельности ученого. Однако следует указать, что в погоне за публикациями, надо опасаться публикации в сомнительных, ненадежных и откровенно сфальсифицированных изданиях [Eshchanov B., 2019].

Самым главным при оценке деятельности университетов является, как само количество и качество публикации, также и количество цитирований на них, которые учитываются при ранжировании в мировых образовательных рейтингах [Tatochenko A., 2021; Rybiński K., 2022; Shahjahan R. A., 2022], несмотря на то, что ни один из мировых рейтингов университетов не может гарантировать бесспорную объективность [Абдужалилов Х. А., 2021]. Другими словами, от количества публикации, а ещё важнее от количества цитирований зависит

рейтинг того или иного учебного заведения в мировом образовательном пространстве, что приведет к узнаваемости вуза, повышению авторитета, увеличению количества студентов и соответственно, финансовой состоятельности предприятия [Краковецкая И. В., 2022; Ishikawa M., 2021; Altakhaineh A. R. M., 2021]. Здесь следует указать, что повышение публикационной активности вуза естественно приведет к повышению научного рейтинга и самого государства, в котором расположен вуз [Hewitt W. E. T., 2021; Mia R., 2021; Roland C. B., 1996]. В соответствии с этим требуется определение и четкое понимание методологии оценивания и, в последующем, ранжирования по публикационной активности по качественным и количественным показателям, и механизмов стимулирования ППС вуза для издания своих научных трудов в рейтинговых рецензируемых научных журналах авторитетных баз данных, таких как Scopus.

Степень научной разработанности изучаемой задачи

При написании диссертации были использованы труды авторов, занимающимися вопросами публикационной активности, её проблемами [Yessirkepov M., 2015; Abuhay T. M., 2018; Mao Z., 2014; Birnholtz J., 2013; Sokolov D. V., 2014; Wilson A., 2013; Brodin Danell J. A., 2020; Moskovkin V. M., 2017; Moskovkin V. M., 2012; Кулешова А. В., 2018; Цветкова В. А., 2020; Старчикова И. Ю., 2020; Юрченко С. Г., 2019; Арутюнов В. В., 2018; Cobey K. D., 2021]. При подготовке диссертации были использованы материалы журналов, которые придерживаются принципов таких авторитетных международных общественных организации, как Международный комитет редакторов научных медицинских журналов (ICMJE), Всемирная ассоциация медицинских редакторов (WAME), корейского общества научных редакторов (CSE), Комитета по публикационной этике (COPE) [DeTora L. M., 2022; Huh S., 2021; Singhal S., 2021; Гельман В. Я., 2021].

В диссертации были использованы наработки и развиты идеи авторов относительно оценки публикационной активности ученых [Лапочкина В. В., 2021; Тукшаитов Р. Х., 2021; Михайлов О. В., 2021; Еременко Т. В., 2020].

При работе над диссертацией были изучены коллективные труды в отдельных монографиях ученых и сборниках трудов, посвященные публикационной активности по разным специальностям и по разным регионам [Cieraszewska U.; Халадов Х. А. С., 2022].

Изучались механизмы и комплексы мер для мотивации публикационной активности профессорско-преподавательского состава вузов, сотрудников научных центров исследовательских институтов и обучающихся, как в мире, так и в Республики Казахстан [Дуйсенова А. М., 2022; Клеймёнова Т. Н., 2021; Wolff C., 2020].

Многочисленным публикациям исследователей присущ большой диапазон мнений при освещении отдельных аспектов мотивационных механизмов.

Таким образом, проблема публикационной активности, объективная оценка и создание условия для стимулирования является актуальной задачей для исследования.

Связь исследования с программами либо научной тематикой

Диссертация выполнена в рамках проекта «Развитие научно-публикационной этики путем создания междисциплинарного рецензируемого журнала (Central Asian Journal of Medical Hypotheses and Ethics)» № государственной регистрации 0118РКД0247.

Общая характеристика работы

Цель: изучить методологические основы, качественные и количественные показатели и механизмы мотивации публикационной активности ученых Республики Казахстан в области медицины

Задачи исследования:

1. Изучить современные индикаторы и методики оценки публикационной деятельности ученых
2. Провести сравнительный анализ публикационной активности ученых Республики Казахстан в области медицины
3. Разработать и внедрить механизмы и комплекс мер по мотивации научной публикационной активности ученых на примере АО «ЮКМА»

Объект исследования – научные публикации ученых Республики Казахстан и Средней Азии в области медицины, мотивационные механизмы, используемые для повышения публикационной активности по базе данных Scopus.

Предмет исследования – качественные и количественные показатели публикаций ученых Республики Казахстан и Средней Азии в области медицины, механизмы мотивации в АО «ЮКМА»

Научная новизна исследования

Впервые проанализирована публикационная активность по основным медицинским специальностям Республики Казахстан с глубиной исследования больше 10 лет;

Впервые проведена сравнительная характеристика публикационной активности ученых медицинских специальностей Казахстана и Средней Азии по основным показателям публикационной активности;

Предложены и внедрены конкретные прямые и косвенные механизмы мотивации публикационной активности в АО «ЮКМА»

Теоретическая и практическая значимость исследования

Полученные данные могут быть использованы для создания межгосударственного среднеазиатского рейтинга высших медицинских учебных заведений.

Теоретическая и практическая значимость данной исследовательской работы заключается в том, что результаты диссертации могут быть использованы для использования в учебном процессе на уровнях магистратуры и докторантуры.

Предложенные методы стимулирования могут быть использованы и в других медицинских и немедицинских вузах

Положения, выносимые на защиту

Наблюдается положительная динамика публикационной активности практически в большинстве специальностей в целом по Средней Азии и Казахстану.

Республика Казахстан является лидером публикационной активности в Средней Азии по данным мировой базы Scopus с 2010-2011 годов, что связано с введением на законодательном уровне обязательной для получения ученых званий и ученых степеней публикаций в мировых базах Scopus и Web of Science, а также для карьерного роста профессорско-преподавательского состава вузов и сотрудников научных центров.

Мотивация научной деятельности, в частности финансовая, является объективным фактором стимуляции публикационной активности.

Степень достоверности результатов

Научные положения, выводы, рекомендации вытекают из поставленных перед исследователем целей и задач достаточно аргументированы, логично построены, объективны и обоснованы. Результаты исследования подтверждаются достоверной статистической обработкой данных. Все данные получены из открытых источников баз данных, научных медицинских журналов и не содержат государственных или иных секретов.

Соответствие диссертации паспорту научной специальности

Диссертационная работа Дуйсеновой А.М. «Публикационная активность ученых Республики Казахстан в области медицины: методология оценки, качественные и количественные показатели, механизмы мотивации», является завершенным научно-квалификационным трудом, в котором решены важные научные задачи при разработке методики оценки исследовательской среды, а также сравнительный анализ исследовательской среды медицинских вузов и научных центров республики Казахстан, и соответствует пунктам 1. (Теоретические проблемы охраны здоровья населения и здравоохранения, теории и концепции развития здравоохранения), 7. (Оценка деятельности медицинских работников (медико-социальные и этические аспекты)) по специальности 14.02.03 – Общественное здоровье и здравоохранение.

Личный вклад соискателя ученой степени

Диссертация Дуйсеновой А.М. является самостоятельным научным трудом. Все основные этапы исследования определение целей и задач, поиск по базам данных, анализ полученных материалов, и выведение выводов были выполнены диссертантом самостоятельно. Кроме этого, диссертант лично участвовал в разработке концепции механизмов стимулирования публикационной активности в АО «ЮКМА».

Апробация и реализация результатов диссертации

Основные положения диссертации доложены на Международной летней школе ревматологов – 2022 (Шымкент, 2022), региональная научная конференция «Концептуальные проблемы управления хронической болезнью почек» (Шымкент, 2022), региональной научно-практической конференции «Организационные и клинические аспекты урологической заболеваемости юга Казахстана» (Шымкент, 2022), V-VII Международная научная конференция

молодых учёных и студентов «Перспективы развития биологии, медицины и фармации» (Шымкент, 2018-2020), на кафедральном заседании кафедры социального медицинского страхования и общественного здоровья, на научном комитете ЮКМА. Также опубликованы в Международном научно-практической конференции "Этика и публикационная активность в здравоохранении" (Шымкент, 12-13.10.2022).

Публикации по теме диссертации

По теме диссертации опубликовано 14 научных работ, раскрывающие основное содержание диссертационной работы, из них 2 в рецензируемых ВАК при Президенте Республики Таджикистан журналах, получено одно авторское свидетельство на интеллектуальную собственность.

Структура и объем диссертации

Диссертация состоит из введения, 6 глав, заключения, выводов и списка использованной литературы, изложенной на 159 страниц. Иллюстративный материал диссертации представлен 59 таблицей и 16 рисунками. Список использованной литературы включает 129 источников, из которых 85 - иностранных (в том числе 44 русскоязычных).

СОДЕРЖАНИЕ РАБОТЫ

Материал и методы исследования.

Для достижения поставленных цели и задач исследование было разделено на несколько этапов (дизайн исследования), что представлено на рисунке 1.

Работа была выполнена на базе Акционерного общества «Южно-Казахстанская медицинская академия».

На первом этапе исследования были определены и оценены основные индикаторы публикационной активности, используемые в мировой практике по данным литературы. Также определена роль публикационной активности в повышении рейтинга, и соответственно, авторитета вуза в мировых системах ранжирования.

На втором этапе проведен анализ публикационной активности казахстанских ученых практически по всем предметным категориям.

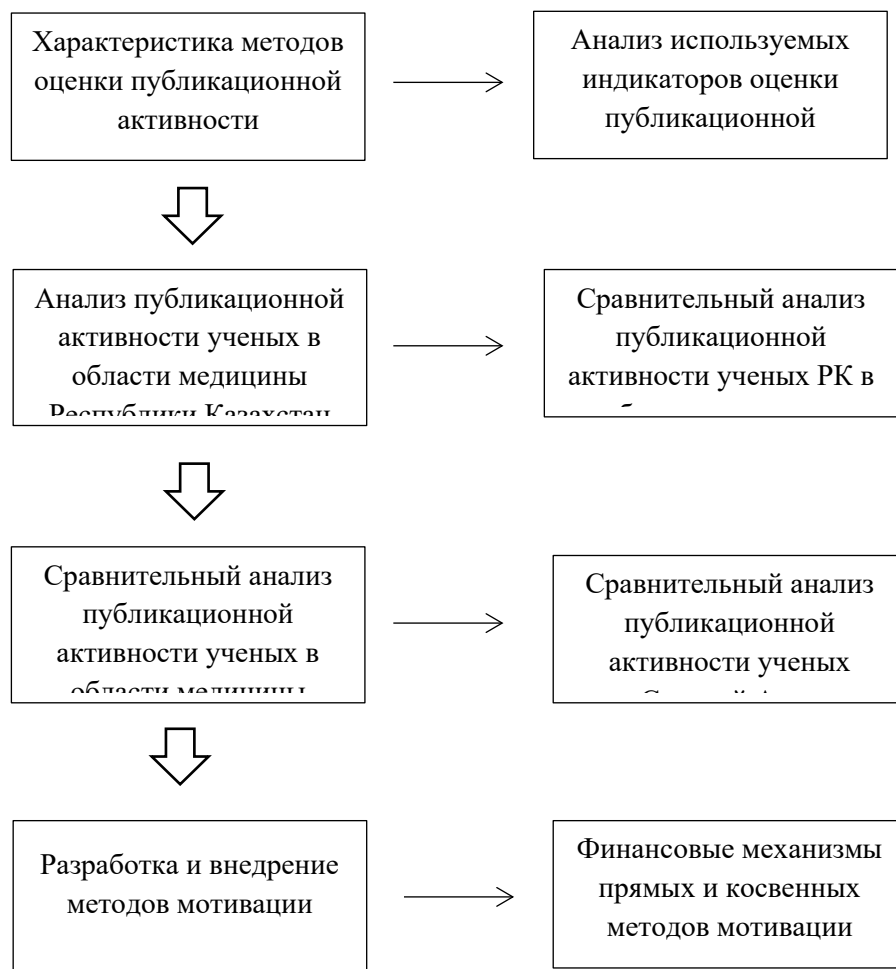
На третьем этапе проводилась сравнительная характеристика публикационной активности ученых в области медицины Казахстана и республик Средней Азии.

На четвертом этапе диссертационной работы были разработаны и внедрены и изучены конкретные прямые и косвенные механизмы мотивации публикационной активности.

В исследовании использовались открытые источники: базы данных Scopus и Web of Science. Также использовались данные глобальных страновых рейтингов QS и THE, научные рецензируемые журналы открытого доступа.

Использовались методы статистического, информационно-аналитического, библиографического анализа. Для оценки механизмов мотивации были использованы нормативные документы используемые в АО

«ЮКМА». Прямой механизм мотивации – оплата за опубликованные статьи в рецензируемых журналах.

Рисунок 1.- Дизайн исследования

Вопросы по оплате за статьи в научных журналах, сборниках, участие в международных, республиканских конференциях, конгрессах, симпозиумах, съездах, мастер-классах, тренингах, форумах решаются коллегиально на заседаниях комиссии. Состав комиссии создаётся приказом ректора академии из числа работников бухгалтерии, сектора МиСМК, отдела правового обеспечения и научно-клинического отдела. Председателем комиссии назначается проректор по НКР ЮКМА. Перечень документов, которые следует представить комиссии. Финансовая поддержка для реализации научно-исследовательских работ с целью мотивации повышения квалификации ППС, заинтересованных молодых учёных в научно-исследовательских изысканиях осуществляется со стороны руководства ЮКМА из внебюджетных средств.

Решение о возмещении расходов на публикации результатов научных исследований с целью повышения квалификации ППС, студентов, магистрантов после рассмотрения поданных заявлений в комиссию оформляется в виде протокола. Протоколы, подписанные всеми членами

комиссии, предоставляются в бухгалтерию ЮКМА. Согласно данному Положению основными функциями, возложенными на Состав комиссии, утверждённый приказом ректора академии из числа председателя комиссии (Проректор по НКР) и членами комиссии (работники бухгалтерии, отдела стратегического развития и международного сотрудничества, отдела правового обеспечения, научно-клинического отдела), являются: рассмотрение заявления согласно Положению; рассмотрение пакета документов, предоставленных претендентом; решение о возмещении расходов или выплата вознаграждения за бесплатно опубликованные статьи в международных изданиях, входящих в базу данных Thomson Reuters (Web of Science), Scopus и т.д.

Таблица 1.- Требования по публикациям в базах данных Scopus и Web of Science для претендентов на ученые звания и степени

Наименование	Scopus	Web of Science
Доктор PhD	Процентиль не менее 25	Не нулевой импакт-фактор
Ассоциированный профессор	Процентиль не менее 35	Квартиль 1, 2, 3
Профессор	Процентиль не менее 50	Квартиль 1, 2

Принцип отбора оплачиваемых статей в Положении связан с изменениями в «Правилах присвоения учёных званий» и «Правилах присуждения степеней» МОН РК, где указано, что присвоение учёных званий и присуждение учёных степеней происходит при наличии публикаций в базах данных Scopus и Web of Science (табл. 1)1,2. Статистический анализ полученных данных проведён с определения тенденций в виде медианы и квартилей для количественных показателей и долей (%) для качественных значений. Для выявления зависимости использовался корреляционный анализ Пирсона. Полученные результаты считались статистически значимыми при $p < 0,05$.

Считаем нужным отметить, что на следующий учебный год будут внесены изменения в Положение в части научных изданий, публикация в которых будет оплачена в виде возмещения расходов и вознаграждения. Это в основном касается пункта 1.3. Положения (см. Приложение): «Выплачивать вознаграждение сотрудникам, бесплатно опубликовавшим статьи (не тезисы) в международных рецензируемых научных изданиях, индексируемых в базе данных научной информации Scopus с процентилем выше 35, и имеющих ненулевой импакт-фактор в базе данных Web of Science, которое рассчитывается согласно формуле: $S_{пр} = P_c \times 3000$ тенге, где $S_{пр}$ – сумма премирования; P_c – процентиль». Это изменение связано с тем, что импакт-фактор журнала по Web of Science не является показателем рейтинга журнала в той или иной категории в отличие от процентиля по Scopus, где данный показатель вычисляется уже относительно предметной категории издания. Например, журнал «Journal of International Medical Research» (eISSN: 1473-

2300), имеющий достаточно высокий импакт-фактор (1,671 на 2022 год), имеет квартиль Q4 по базам данных Scopus и Web of Science, что является недостаточным для включения публикаций из этого издания в список изданных трудов на соискание учёного звания или учёной степени, как публикации в рецензируемом международном научном журнале. Другими словами, статья, опубликованная в этом журнале, даже, имея достаточно высокий импакт-фактор, не является сильно значимой для исследователя и для вуза. Следует отметить, что ЮКМА, согласно разработанному Положению, предъявляет высокие требования к статьям, имеющим право на финансовые выплаты, и это связано с ужесточением правил МОН РК, которые оно предъявляет, в связи с участвовавшими случаями публикаций в, так называемых, «хищных» журналах [23]. Несмотря на то, что общепринятого определения «хищных» журналов на настоящий момент не существует, большинство экспертов и рецензентов согласно с тем, что эти журналы имеют несколько отличительных признаков [24, 25]. Рукописи принимаются относительно быстро, следовательно без качественного рецензирования, а скорее всего, вообще и без него, имеют громкие названия, типа «Global», «International» и т.п., кроме этого, названия этих изданий очень похожи на названия действительно качественных журналов, для сравнения «Life Sciences» [26] и «Life Science Journal» [27]. В настоящее время всё более активно ведётся борьба с «хищными» журналами, всё чаще освещаются проблемы, связанные с этими изданиями и агентствами, проводятся тренинги и семинары [28-34].

Косвенный механизм мотивации – выделение кафедрам финансовых средств на научные конференции в соответствии с набранными баллами в общем рейтинге АО «ЮКМА», в который входит и публикационная активность.

Ответственным мониторирующим и контролирующим подразделением в АО «ЮКМА» является научный отдел управления научно-клинической работы, докторантуры и магистратуры.

Основные моменты вышеуказанного положения следующие:

Решением администрации выделяется N-ная сумма на научные командировки в календарный год (10 млн.тенге на 2022-2023 уч. год (1 доллар США =479 тенге на 20.09.2022 г.)). Вычисляется доля вклада каждой кафедры (на штатную единицу) по основным индикаторам ранжирования, проводимым Национальным научным центром развития здравоохранения им. Салидат Кайрбековой (ННЦРЗ).

Вычисляется доля от выделенной суммы на научные командировки на каждую кафедру по следующей формуле.

$$K = N \frac{I_k}{I_a}$$

где,

K – количество выделяемых средств на кафедру для участия в командировках;

N – общая сумма выделенных средств;

I_k – доля вклада кафедры в общий балл Академии по основным индикаторам;

I_a – общий балл Академии по основным индикаторам.

В отборе участвуют кафедры, набравшие более 3% от общего количества баллов по основным индикаторам.

Заведующий кафедрой сам определяет уровень конференции, степень участия конференции (преподаватели, магистранты, докторанты или студенты) и т.д..

Считаем необходимым отметить, что не менее 50% финансовых средств выделенных на конференции для кафедры должны быть направлены на командировки обучающихся (студентов, интернов, резидентов).

Естественно, что при отсутствии активности кафедры, получившей финансовую поддержку по этой теме, выделенные средства остаются в бюджете Академии.

Этапы исследования.

Дана характеристика методам оценки публикационной активности. Проведен анализ публикационной активности ученых в области медицины Республики Казахстан. Проведен сравнительный анализ публикационной активности ученых в области медицины Средней Азии. Разработаны и внедрены методы прямой и косвенной мотивации.

Основная информационная и исследовательская база. Основными информационными источниками и исследовательской базой являлись Scopus, Web of Science и PubMed/MEDLINE. В работе были изучены и проанализированы статистические данные, как стран Средней Азии, так и Казахстана отдельно.

Критерии включения в исследование. В работе были использованы данные за 1996 – 2021 года. Изучалась публикационная активность ученых Средней Азии по специальности медицина.

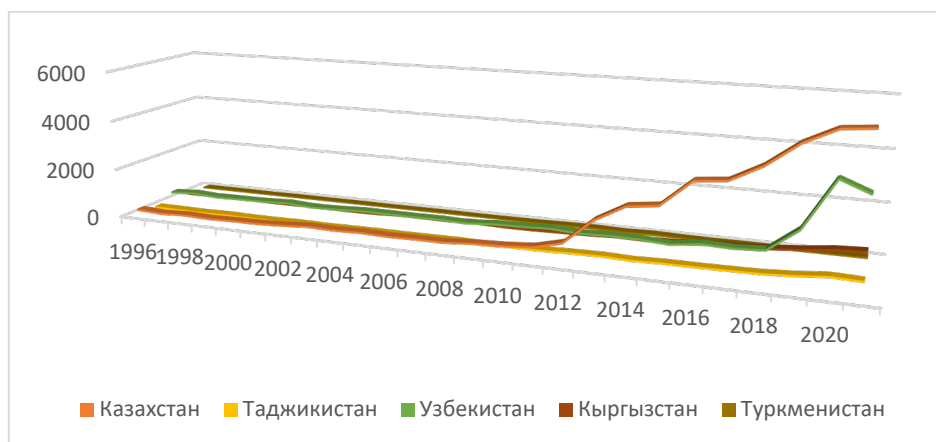
Статистические методы

Было изучено общее количество публикаций ученых стран Средней Азии (Казахстан, Таджикистан, Узбекистан, Кыргызстан и Туркменистан) по всем предметным областям и по специальности медицина, общее количество цитированных публикаций, общее количество самоцитирований ученых, индекс Хирша, международная коллаборация (%) и количество публикаций в журналах открытого доступа (%), индексированных в базе данных Scopus.

Также в ходе исследования были полученные данные публикационной активности казахстанских ученых исходя из их позиции в мире, количества документов и их цитирования, самоцитирования и цитат на документ по различным медицинским специальностям, как ревматология, репродуктивная медицина, реабилитация, общественное здравоохранение, экология и гигиена труда, легочная и респираторная медицина, радиология и ядерная медицина и визуализация, хирургия, трансплантация, урология, инфекционные болезни, внутренние болезни, медицина (междисциплинарная), гепатология, гистология, иммунология и аллергология, гастроэнтерология, генетика (клиническая),

гематология, дерматология, неотложная медицинская помощь, эндокринология, диабет и обмен веществ, анестезиология, кардиология и сердечно-сосудистая медицина, реаниматология, интенсивная терапия, микробиология (медицинская), нефрология, неврология (клиническая), акушерство и гинекология, онкология, офтальмология, оториноларингология, патология и судебная медицина, педиатрия, перинатология и детское здоровье, фармакология (медицинская), психиатрия и психическое здоровье.

РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ

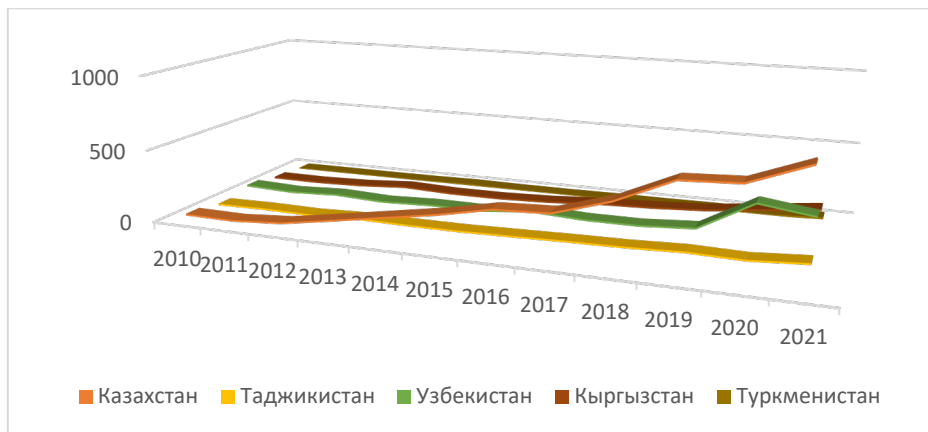

Рисунок 2.- Динамика изменений количества публикаций ученых стран Средней Азии по всем предметным областям, индексируемых в базе данных Scopus за период с 1996 г. по 2021 г.

По числу публикаций научной тематики в рейтинге стран по Средней Азии с 1996 по 2021 года наименьшее число публикаций отмечается у Туркменистана. Лидирующие позиции в рейтинге занимают Казахстан и Узбекистан с количеством публикаций в 2021 году - 5779 и 3036.

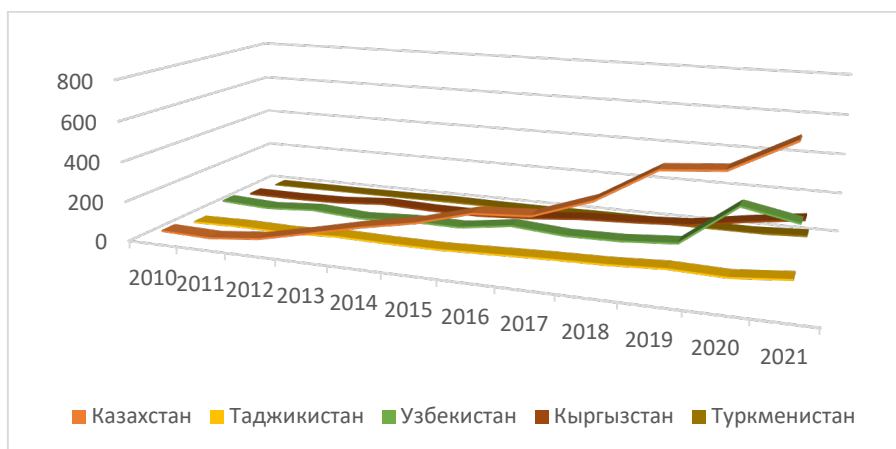
В 2013-2014 годах наблюдается резкий рост числа публикаций в Казахстане – это объясняется внесением изменений в Закон «О науке» от 18 февраля 2011г. (Подпункт 15 статьи 4 Закона) о непрерывности научно-педагогического стажа, о том, что для получения степени нужно иметь в международных журналах опубликованные статьи, и это оказало влияние на результаты в нашей стране с 2014 года, где можно заметить резкий скачок в динамике.

Согласно рейтингу, с 2019 года Узбекистан увеличил число публикаций в три раза, но с 2021 г. динамика роста не остается умеренной, с 3486 наблюдается снижение до 3036. При этом доля публикаций в таких странах как Туркменистан, Кыргызстан и Таджикистан остается неизменной. Если число публикаций в Казахстане растёт на 0,95%, то показатель научной деятельности в Кыргызстане поднялся на 0,91%.

Рисунок 3.- Динамика изменений количества публикаций ученых стран Средней Азии по специальности Медицина, индексируемых в базе данных Scopus за период с 1996 г. по 2021 г.

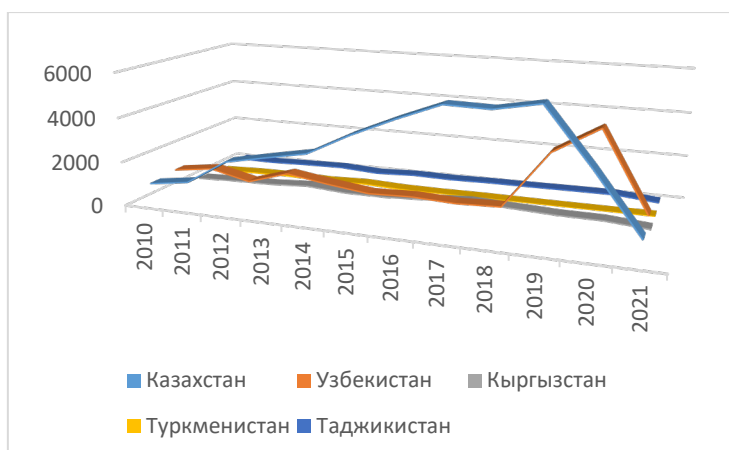
Как показано на динамике рисунка, с 2010 года количество публикаций росло постепенно (758), далее в Узбекистане виден заметный результат в 2020 году (291), если сравнить результат с предыдущим годом, то видно повышение в 3 раза. Далее отмечено количество публикаций учёных в Кыргызстане – проиндексировано 181 за 2021 год, результат плавно меняется. В Таджикистане в 2021г. результат составил 63. Показатели Туркменистана за исследуемый период в 2021 году равны 14.

Рисунок 4. Динамика изменений количества цитированных публикаций ученых стран Средней Азии по специальности Медицина, индексируемых в базе данных Scopus за период с 2010 г. по 2021 г.

Согласно данным по состоянию на 2021 год, в Туркменистане количества цитированных публикаций составило – 14, следом по количеству цитированных публикации идёт Таджикистан с результатом 63, далее, среди стран Средней Азии по специальности «Медицина», занимает Кыргызстан – 174, а количество цитируемых публикации в Узбекистане нарастает в 2020 году и составляет – 288, после чего начинается снижение на 54 в 2021 году. В 2021 году в Казахстане зарегистрировано 728 процитированных работ зарегистрировано. Для Казахстана прогрессивное нарастание характерно прослеживалось по

количеству цитированных публикаций с 2010 года. Тенденция к увеличению за последние 10 лет связана с принятием нового Закона о науке.

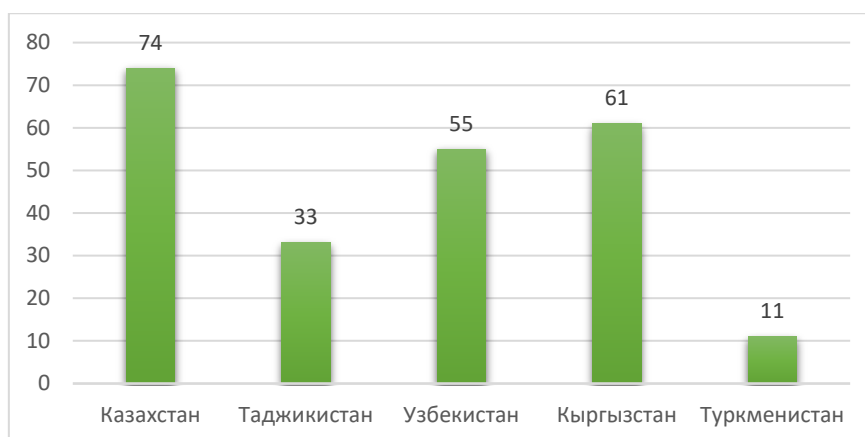

Рисунок 5. Динамика изменений количества самоцитирований публикаций ученых стран Средней Азии по специальности Медицина, индексируемых в базе данных Scopus за период с 2010 г. по 2021 г.

Доля самоцитирования учёных Казахстана находится на высоком уровне, понижение допускалось только в 2017 году, и суммарно выросла не менее чем в три раза в 2019 году, затем стремительный спад самоцитирования наблюдается в 2021 году. В остальных странах доля самоцитирования варьируется до 90. Самоцитирование туркменских ученых находится на низком уровне и показатель повышается только в 2021 году.

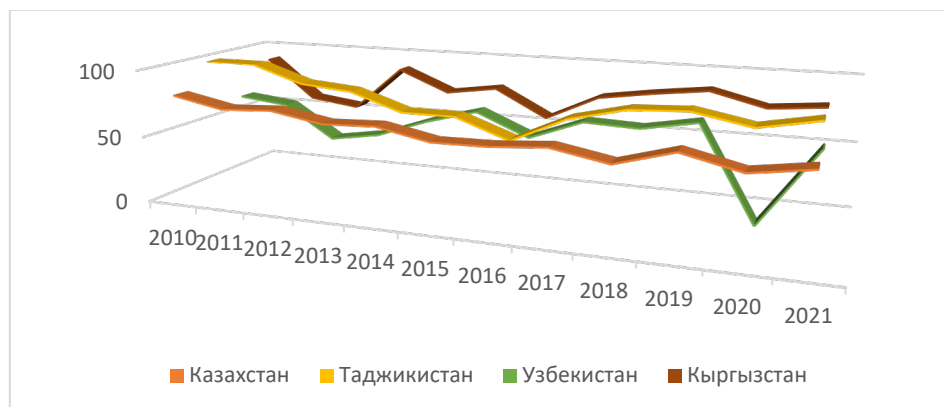
Доля самоцитирования по специальности «Медицина» в структуре импакт-фактора в странах Средней Азии сейчас составляет всего лишь от 7,6% до 20,3% случаев и это не объясняется ростом доли самоцитирования.

Самоцитируемость остаётся перспективной областью исследования, в среднем, доля ссылок на свои работы у каждой страны оказывается в три-пять раз меньше, чем предполагает её роль в общем массиве среди стран Средней Азии. В Таджикистане этот показатель скромнее (около 21%), а в Кыргызстане плавная динамика – повышение на 13,3%.

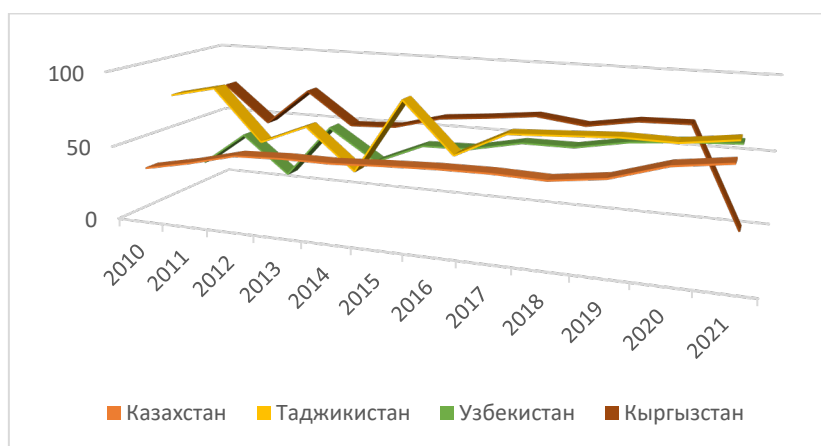
Рисунок 6.- Индекс Хирша стран Средней Азии по специальности Медицина, индексируемых в базе данных Scopus.

Показатель публикационной активности среди стран Средней Азии, индексируемых в базе данных Scopus показал, что на первой позиции расположен Казахстан, индекс-Хирша которого составил – 74, затем с показателем h=61 находится Кыргызстан, 3-е место занимает Узбекистан, с результатом индекс-Хирша 55. В Таджикистане показатель составил – h=33, а в Туркменистане результат индекс-Хирша составил 11.

Рисунок 7. -Международная коллаборация ученых стран Средней Азии по специальности Медицина, индексируемых в базе данных Scopus с 2010 г. по 2021 г.

Таким образом, относительный вклад в общую результативность в науке внес Узбекистан. Следом по числу публикаций с международными научными работами идет Казахстан, далее – Кыргызстан, чаще всего работают в международных коллективах, однако наблюдается снижение до 9,91%, в Таджикистане значительная часть научных статей публикуется в сотрудничестве с международными учёными, прирост к 2021 году составил 12,7%.

Рисунок 8. -Динамика изменений количества публикаций в журналах открытого доступа (%) ученых стран Средней Азии по специальности Медицина, индексируемых в базе данных Scopus с 2010 г. по 2021 г.

Таким образом, на диаграмме представлен график изменений публикационной активности в журналах открытого доступа (%) в разрезе 4 стран с 2010 по 2021 год. Хотелось бы отметить стабильный рост активности именно в

Казахстане, который к 2021 году увеличился на 51,8%. Ведущую позицию занимает Таджикистан с рейтингом в 76,19% в 2021 году, однако можно заметить явный спад активности в 2014г. до 35, 71% и резким подъемом в 2015г. до 85,71%. Вторую строчку рейтинга занимает Кыргызстан, который с 2013 года стабильно публиковал статьи в журналах открытого доступа и к 2021 году достиг отметки в 75,69%, что на 2,01% выше, чем в 2010 году. Узбекистан представляет 4-е место в рейтинге, при этом, диаграмма отражает резкий подъем и спад активности с 2010 по 2014 год, а с 2015 года страна начинает стабильный рост и к 2021 году увеличивает показатель на 67,5% по сравнению с 2010 годом.

Динамика изменений показателей публикационной активности по специальности «Ревматология» с 2017 по 2021 год в РК характеризуется ростом на 26,9%.

В разрезе 2017-2021гг. динамика изменений показателей публикационной активности по специальности «Репродуктивная медицина» в РК характеризуется ростом на 22,1%.

Согласно данным можно заключить, что динамика изменений показателей публикационной активности по специальности «Реабилитация» с 2017 по 2021 год характеризуется снижением на 15,5%.

Согласно позиции в мире, в Казахстане за период с 2017 по 2021 год произошло снижение показателей публикационной активности по специальности «Общественное здравоохранение, экология и гигиена труда» на 13,8%.

Динамика изменений показателей публикационной активности по специальности «Легочная и респираторная медицина» с 2017 по 2021 год отражает рост на 5,3%.

Согласно рейтингу публикационной активности по специальности «Радиология и ядерная медицина и визуализация» по базе данных Scopus наблюдается снижение к 2019 году на 8,75% и резкий рост на 15% к 2020 году.

Динамика изменений показателей публикационной активности по специальности «Хирургия» с 2017 по 2021 год в РК характеризуется ростом на 15,7%.

По специальности «Трансплантация», в период с 2017 по 2021 год, наблюдается небольшой рост показателей публикационной активности по базе данных Scopus на 2,9%.

По специальности «Урология» по базе данных Scopus позиция публикационной активности снизилась на 28%.

Согласно рейтингу публикационной активности, с 2017 по 2021 год, по специальности «Инфекционные болезни» по базе данных Scopus наблюдается рост на 15%.

Динамика изменений показателей публикационной активности по специальности «Внутренние болезни» с 2017 по 2021 год в РК характеризуется увеличением на 37,8%.

Позиция публикационной активности по специальности «Медицина (междисциплинарная)» с 2017 по 2021 год выросла на 11,1%.

Согласно позиции в мире, в Казахстане за период с 2017 по 2021 год произошло увеличение показателей публикационной активности по специальности «Гепатология» на 14,1%.

Динамика изменений показателей публикационной активности по специальности «Гистология» с 2017 по 2021 год в РК характеризуется увеличением на 10,7%.

В разрезе 2017-2021гг. динамика изменений показателей публикационной активности по специальности «Иммунология и аллергология» в РК характеризуется ростом на 13,5%.

Динамика изменений показателей публикационной активности по специальности «Гастроэнтерология» по базе данных Scopus начинается с 2018 года и на 2021 год характеризуется ростом на 6,2%.

Позиция публикационной активности по специальности «Генетика (клиническая)» с 2017 по 2021 год выросла на 3,6%.

По специальности «Гематология», динамика изменений показателей публикационной активности с 2017 по 2021 год в РК характеризуется ростом на 21%.

Показатели публикационной активности по специальности «Дерматология» характеризуются увеличением на 9,6% с 2017 по 2020 г.

К 2021 году показатели публикационной активности по специальности «Неотложная медицинская помощь» по базе данных Scopus увеличились на 9,4%.

В разрезе 2017-2021гг. динамика изменений показателей публикационной активности по специальности «Эндокринология, диабет и обмен веществ» в РК характеризуется увеличением на 10,6%.

За период с 2017 по 2021 год показатель публикационной активности по специальности «Анестезиология» увеличился на 8,3%.

По итогам обзора показателей публикационной активности по специальности «Кардиология и сердечно-сосудистая медицина» следует отметить увеличение показателей на 6,6% с 2017 по 2021 гг.

При сравнении показателей публикационной активности по специальности «Реаниматология, интенсивная терапия» по базе данных Scopus было за 2017-2021 гг. отмечается рост на 23,4% в 2021 году.

Позиция публикационной активности по специальности «Микробиология (медицинская)» с 2017 по 2021 год выросла на 7,5%.

Динамика изменений показателей публикационной активности по специальности «Нефрология» по базе данных Scopus выявила прирост на 10,8% с 2017 по 2021гг.

С 2017 по 2021 год показатель публикационной активности по специальности «Неврология (клиническая)» вырос на 40%.

В разрезе 2017-2021гг. динамика изменений показателей публикационной активности по специальности «Акушерство и гинекология» в РК характеризуется ростом на 8,2%.

Анализируя данные о показателе публикационной активности по специальности «Онкология» можно заключить, что с 2017 по 2021 гг. отмечается рост на 5,7%.

По специальности «Офтальмология» зафиксирована публикационная активность в 2018, 2020 и 2021 годах, и показатели указывают на увеличение публикаций на 11,6%.

При сравнении показателей публикационной активности 2017 и 2019 гг. можно отметить прирост на 7,8% по специальности «Оториноларингология».

По итогам обзора показателей публикационной активности по специальности «Патология и судебная медицина» следует отметить увеличение показателей на 21% с 2017 по 2021 гг.

По специальности «Педиатрия, перинатология и детское здоровье», динамика изменений показателей публикационной активности по базе данных Scopus к 2021 году характеризуется резким увеличением на 83%.

Динамика изменений показателей публикационной активности по специальности «Фармакология (медицинская)» по базе данных Scopus выявила прирост на 12% с 2017 по 2021 гг.

По специальности «Психиатрия и психическое здоровье» динамика изменений показателей публикационной активности с 2017 по 2021 год в РК характеризуется увеличением на 12%.

Выводы

1. Анализ современных глобальных методик оценки публикационной деятельности ученых показал, что ни один из индикаторов не является объективным и полностью удовлетворяющим мировое научное сообщество [1-А; 3-А; 9-А].
2. Сравнительная анализ публикационной активности ученых Республики Казахстан в области медицины показал, положительную динамику практически по всем индикаторам по всем специальностям [2-А; 4-А; 12-А].
3. Публикационная активность ученых Республики Казахстан в области медицины является самой высокой из стран Средней Азии по всем обобщенным индикаторам, что связано с изменениями в казахстанском научном законодательстве [6-А; 7-А; 10-А; 14-А].
4. В АО «ЮКМА» разработаны и внедрены механизмы мотивации научной публикационной активности профессорско-преподавательского состава. Прямой механизм мотивации показал прямую и высокую статистически значимую зависимость количества публикаций от выделяемых средств для вознаграждения ($r=0,97$; $p<0,05$ по Пирсону). Косвенный метод мотивации не был исследован, вследствие не большого срока внедрения в АО «ЮКМА» [5-А; 8-А; 11-А; 13-А].

Рекомендации по практическому использованию результатов исследования

1. Оценка публикационной активности может быть использована для мониторинга и системного анализа на государственном и межгосударственном уровнях.

2. Предложенные методы мотивации могут быть использованы и в других вузах и научных центрах, в том числе и не медицинского профиля.

Публикации по теме диссертации

Статьи в рецензируемых журналах ВАК при Президенте РТ

[1-А]. Дуйсенова А. М. Мотивация публикационной активности преподавателей в медицинском вузе [Текст] / Дуйсенова А. М. // Вестник Авиценны. – 2022. – Т. 24. – №. 1. – С. 39-49.

[2-А]. Дуйсенова А. М. Сравнительный анализ научной деятельности медицинских вузов Казахстана [Текст] / Ажибаева-Купенова Д. Т., Дуйсенова А. М. // Вестник Авиценны. – 2022. – Т. 24. – №. 1. – С. 29-38.

Статья в рецензируемом журнале

[3-А]. Duisenova A. Researcher and author impact metrics: variety, value, and context [Текст] / Gasparyan, A. Y., Yessirkeпов, M., Duisenova, A., Trukhachev, V. I., Kostyukova, E. I., & Kitаs, G. D. // Journal of Korean medical science. – 2018. – Т. 33. – №. 18.

Статьи и тезисы в сборниках конференций

[4-А]. Индексный анализ контроля публикационной активности профессорско-преподавательского состава в ЮКМА [Текст] // Вестник ЮКМА. – 2019. – Т. 4. – №1. – С. 68.

[5-А]. Публикационная активность казахстанских ученых в ведущих международных научных журналах [Текст] // Вестник ЮКМА. – 2020. - №2. – С. 36.

[6-А]. Публикационная активность как показатель научной эффективности казахстанских ученых [Текст] // Вестник ЮКМА. – 2020. – №2. – С. 95.

[7-А]. Evaluation of scientific activity of Kazakhstani scientists in the field of medicine by indicators of publication activity from 2010 to 2021 [Текст] // Вестник ЮКМА. – 2022. – №4 (98). – С. 24.

[8-А]. Публикационная активность ученых Средней Азии в области медицины [Текст] // Вестник ЮКМА. – 2022. – №4 (98). – С. 25.

[9-А]. Взгляд на нарушение авторских прав в контексте публикационной активности [Текст] // Вестник ЮКМА. – 2022. – №4 (98). – С. 19.

[10-А]. Публикационная активность казахстанских учёных в анестезиологии и медицине боли с 1996 по 2022 года [Текст] // Вестник ЮКМА. – 2022. – №4 (98). – С. 20.

[11-А]. Publication activity as an element of improving the efficiency of the university [Текст] // Вестник ЮКМА. – 2022. – №4 (98). – С. 41.

[12-А]. Publication activity of Kazakhstani scientists in the field of rheumatology from 1996 to 2021 года [Текст] // Вестник ЮКМА. – 2022. – №4 (98). – С. 37.

[13-А]. Мотивация публикационной активности преподавателей в медицинском вузе [Текст] / М. // Вестник Авиценны. – 2022. – Т. 24. – №. 1. – С. 39-49.

[14-А]. Публикационная активность: Оценка системы мотивации [Текст] // Международная научно-практическая конференция молодых ученых «Наука и молодежь: новые вызовы и пути решения», 25 апреля 2023 года, г. Алматы, С.27.

Список сокращений

- АО «ЮКМА» - Акционерное общество «Южно-Казахстанская медицинская академия»;
- ВУЗ – высшее учебное заведение;
- ВАК – Высшая аттестационная комиссия;
- Импакт-фактор (ИФ, IF) - численный показатель цитируемости статей, опубликованных в данном научном журнале;
- МиСМК - Мониторинг и система менеджмента качества;
- МОН РК – Министерство образования и науки Республики Казахстан;
- ННЦРЗ - Национальный научный центр развития здравоохранения;
- НКР – Научно-клиническая работа;
- ППС – Профессорско-преподавательский состав;
- Рейтинг QS - уделяет внимание репутации вузов в академической среде. Ежегодно публикуемый рейтинг университетов, составленный Quacquarelli Symonds;
- Рейтинг THE (расшифровывается как Times Higher Education) — один из самых авторитетных рейтингов университетов в мире, который с 2004 года регулярно публикуется британским одноименным изданием по результатам собственного исследования;
- США - Соединенные Штаты Америки;
- CSE - корейского общества научных редакторов;
- COPE - Комитета по публикационной этике;
- ICMJE - Международный комитет редакторов научных медицинских журналов;
- PhD - *Philosophiae Doctor*, Ph.D. - учёная степень, присуждаемая в большинстве стран Европы, США и во многих других странах мира;
- THE (Times Higher Education) World University Rankings — глобальный рейтинг университетов, ежегодно публикуемый журналом Times Higher Education;
- QS World University Rankings — ежегодно публикуемый рейтинг университетов, составленный Quacquarelli Symonds. «Мировой рейтинг университетов QS» - ежегодно публикуемый рейтинг университетов, составленный Quacquarelli Symonds (QS);
- WAME - Всемирная ассоциация медицинских редакторов;

АКАДЕМИЯИ ТИББИИ ҚАЗОҚИСТОНИ ҶАНУБӢ

УДК 61:378.242(574)

ДУЙСЕНОВА АКМАРАЛ МУСАБЕКОВНА

**ФАЪОЛИЯТИ ИНТИШОРОТИИ ОЛИМОНИ ҶУМҲУРИИ ҚАЗОҚИСТОН
ДАР СОҶАИ ТИБ: МЕТОДОЛОГИЯИ БАҲОДИҲӢ,
НИШОНДИҲАНДАҲОИ МИҚДОРӢ ВА СИФАТӢ, МЕХАНИЗМҲОИ
АНГЕЗИШ**

АВТОРЕФЕРАТИ

**диссертатсия барои дарёфти унвони илмии
нозади илмҳои тиб
аз рӯи ихисоси 14.02.03. – Сиҳати ҷомеа ва тандурустӣ**

Душанбе - 2023

Таҳқиқот дар кафедраи «Суғуртаи иҷтимоӣ ва тандурустии ҷамъиятии Академияи тиббии Қазоқистони Ҷанубӣ» Ҷумҳурии Қазоқистон иҷро карда шудааст.

Роҳбари илмӣ: **Есиркепов М.М.** – номзади илмҳои тиб, профессор

Муқарризи расмӣ: **Койков В.В.** – доктори илмҳои тиб, профессор, муовини ректор оид ба илм ва рушди стратегияи Донишгоҳи тиббии Остона

Джураева Н.С. – номзади илмҳои тиб, мудири кафедраи тандурустии ҷамъиятӣ ва статистикаи тиббӣ бо курси таърихи тиббии Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино

Муассисаи тақриздиханда: Донишгоҳи миллии тиббии Қазоқистон ба номи. С.Д. Асфандиёрова

Ҳимояи диссертатсия «___» _____ с. 2023 соати _____ дар ҷаласаи Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-053 -и МТД “ДДТТ ба номи Абӯалӣ ибни Сино” бо нишони 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, кӯчаи Сино, 29-31, баргузор мегардад.

Бо диссертатсия дар китобхонаи илмии МТД «Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино» шинос шудан мумкин аст. Тел: (+992) 917529380

Автореферат «___» _____ соли 2023 ирсол гардид.

**Котиби илмии
шӯрои диссертатсионӣ
номзади илмҳои тиб, дотсент**

Ҷонибекова Р.Н.

Муқаддима

Мубрамии мавзӯи диссертатсия. Нашри мақолаҳо дар маҷаллаҳои маъруф ва тақризшавандаи илмӣ маҳсулнокии таҳқиқоти шахсони алоҳида, муассисаҳо ва кишварҳои инъикос мекунад [Grech V., 2019; Sumner J. Q., 2021; English T., 2018]. Бештари кишварҳои забонашон ғайрианглисӣ айни замон кӯшиш мекунанд, ки ба муҳаққиқони илмии худ навиштан, тақриз ва таҳрир кардани мақолаҳои илмиро омӯзонанд ва миқдори мақолаҳо дар нашрияҳои даврӣ, ки дар феҳристи маълумотҳои пойгоҳҳои ҷаҳонӣ сабт шудаанд, зиёд намоянд [Трошина Н. Н., 2021; Трошина Н. Н., 2022; Jain V. K., 2022]. Ташкилотҳои таҳририяи кишварҳои забонашон ғайрианглисӣ дар ҳоли такмил додани таҷрибаи нашр намудани мақолаҳо дар маҷаллаҳои маҳаллӣ ва минтақавӣ қарор доранд, ки бештари онҳо марказҳои дохилии ҷамъоварӣ намудани дониш маҳсуб мешаванд [Койчуева С. М., 2021; Kun A., 2018; Денисова Ю. В., 2015].

Қазоқистон яке аз бузургтарин кишварҳои пасокоммунистӣ, сермиллат, забонаш ғайрианглисӣ бо иқтисоди рушдбанда ва дорои потенциали бузурги таҳқиқот ва инноватсияҳои илмӣ мебошад. Мавқеи ҷуғрофӣ дар маркази Авруосиё ва дигар робитаҳо бо кишварҳои нисбатан тараққиқарда, аз ҷумла, бо минтақаи Осӣ-Уқёнуси Ором, имконият медиҳанд, ки аз ҳамкориҳои илмӣ дар соҳаи маориф ва илм манфиат ба даст тобваранд, мақолаҳои илмии босифатро нашр кунанд [Алауханова А., 2019; Искаков А. Е., 2017; Макенова А. Б., 2018; Искаков А. Е., 2017].

Дар муассисаҳои таҳсилоти олий, корҳои бозғатимод ва босифати илмӣ, аз ҷумла татбиқ намудани арзишҳои нави илмӣ, таълим дар макотиби олий дар ҳама кишварҳои олам, аз ҷумла дар кишвари мо низ, ҷузъи муҳимтарин ва яке аз самтҳои асосии фаъолияти меҳнати он маҳсуб мешавад [Минаков В. Ф., 2017; Завьялов А. Е., 2017; Шевелева Н. Е., 2017; Ананишнев В. М., 2017]. Нишондиҳандаи асосии фаъолияти илмӣ-таҳқиқоти муаллимони муассисаҳои таҳсилоти олий ва кормандони илмӣ фаъолнокии нашриявии онҳо мебошанд [Klochkov Y., 2019; Fanelli D., 2016; DePaere J. L., 2021].

Фаъолияти интишороти нашри натиҷаҳои дастовардҳои илмии ҳуди олимони дар нашрияҳои гуногун мебошад. Ҳамин тавр, нашр кардани маҳсулоти фаъолияти илмии муҳаққиқ маҳсуб мешавад. Принсипи «Нашр кунед ё муред!» бояд дар фалсафаи фаъолияти илмии муҳаққиқ асосӣ бошад. Аммо зикр кардан ба маврид аст, ки аз пайи нашрияҳо шуда, аз нашр кардани мақолаҳои шубҳанок, безғатимод ва сохтакорона эҳтиёт бояд кард [Eshchanov V., 2019].

Муҳимтарин ҳангоми баҳо додан ба фаъолияти донишгоҳҳо ҳам миқдор ва сифати интишорот ва ҳамчунин миқдори тақризҳо ба онҳо мебошад, ки ҳангои муайян кардани рейтинг дар рейтингҳои таълимии байналмилалӣ ба ҳисоб гирифта мешаванд [Tatochenko A., 2021; Rybiński K., 2022; Shahjahan R. A., 2022], ба он нигоҳ накарда, ки ягон рейтингҳои ҷаҳонии донишгоҳҳо наметавонад объективияти бебаҳсионро кафолат диҳад [Абдужалилов Х. А., 2021]. Ба тарзи дигар гӯем, аз миқдори интишорот ва

муҳимтар аз он аз миқдори иқтибосҳо рейтингҳои ин ё он муассисаи таълимӣ дар фазои умумичаҳонии таълимӣ вобаста аст, ки ба шинохта шудани макотиби олий, боло рафтани маъруфият, зиёд шудани миқдори донишҷӯён ва мувофиқи он қудратмандии молиявии муассисаҳо оварда мерасонад [Краковецкая И. В., 2022; Ishikawa M., 2021; Altakhaine A. R. M., 2021]. Дар ин ҷо зикр кардан ба маврид мебошад, ки баланд бардоштани сатҳи фаъолияти интишороти муассисаҳои таҳсилоти олий табиист, ки ба баланд шудани рейтингҳои илмӣ ва ҳуди он давлат мебошад, ки макотиби олий дар он қарор доранд [Hewitt W. E. T., 2021; Mia R., 2021; Roland C. B., 1996]. Мувофиқи ин муайян кардан ва дақиқ фаҳмидани методологияи баҳодихӣ ва баъдан таснифи он мувофиқи фаъолияти нашриявӣ аз рӯи сифат ва миқдори нишондодҳо, механизмҳои ҳавасмандсозии ҳайати профессорону омӯзгорон (ҲПО) –и макотиби олий барои нашр кардани корҳои илмӣ худ дар маҷаллаҳои рейтингии илмӣ тақризшавандаи пойгоҳҳои бонуфузи маълумотҳо, ба монанди Scopus талаб карда мешавад.

Дарачаи азхудшудаи илмӣ масъалаи омӯхташаванда.

Ҳангоми таълифи диссертатсия аз пажӯҳишҳои муаллифоне, ки ба масъалаҳои фаъолнокии интишорӣ, проблемаҳои он дахл доранд [Yessirkeпов M., 2015; Abuhay T. M., 2018; Mao Z., 2014; Birnholtz J., 2013; Sokolov D. V., 2014; Wilson A., 2013; Brodin Danell J. A., 2020; Moskovkin V. M., 2017; Moskovkin V. M., 2012; Кулешова А. В., 2018; Цветкова В. А., 2020; Старчикова И. Ю., 2020; Юрченко С. Г., 2019; Арутюнов В. В., 2018; Cobey K. D., 2021] мавриди истифода қарор дода шудаанд.

Ҳангоми омода кардани диссертатсия маводи маҷаллаҳо истифода шудаанд, ки принципҳои иашкилотҳои бонуфузи байналмилалӣ чамбиятӣ, ба монанди Кумитаи байналмилалӣ муҳаррирони маҷаллаҳои илмӣ тиббӣ (ICMJE), Иттиҳодияи умумичаҳонӣ муҳаррирони тиббӣ (WAME), Чамбияти илмӣ кореягии муҳаррирон (CSE), Кумита оид ба этикаи интишорот (COPE) [DeTora L. M., 2022; Huh S., 2021; Singhal S., 2021; Гельман В. Я., 2021].

Дар диссертатсия ғояҳои муаллифон нисбат ба баҳодихӣ ба фаъолнокии интишороти олимони коркард ва такмил дода шуд [Лапочкина В. В., 2021; Тукшаитов Р. Х., 2021; Михайлов О. В., 2021; Еременко Т. В., 2020].

Аснон дар болои диссертатсия қор кардан таҳқиқотҳои коллективона, монографияҳои ҷудоғонаи олимони ва маҷмуи мақолаҳои бахшида ба фаъолияти нашриявии ихтисосҳои мухталиф ва дар минтақаҳои гуногун омӯхта шуданд [Cieraszewska U.; Халадов Х. А. С., 2022].

Механизмҳо ва комплексҳои чорабиниҳо барои ҳавасмандгардонии фаъолияти нашриявии ҳайати профессорону омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти олий, кормандони марказҳои илмӣ пажӯҳишгоҳҳои таҳқиқотӣ ва донишомӯзон, ҳам дар тамоми ҷаҳон ва ҳам дар Ҷумҳурии Қазоқистон омӯхта шуд [Дуйсенова А. М., 2022; Клеймёнова Т. Н., 2021; Wolff C., 2020].

Барои интишороти сершумори муҳаққиқон диапазони васеи афкор ҳангоми равшанӣ андохтан ба ҷанбаҳои алоҳидаи механизмҳои ҳвасмандгардонӣ (мотиватсионӣ) хос мебошанд.

Ҳамин тавр, мушкилоти фаъолияти интишоротӣ, баҳодиҳии объективӣ ва фароҳам сохтани шароит барои ҳавасмандсозӣ вазифаи актуалӣ барои таҳқиқот ба ҳисоб меравад.

Алоқамандии таҳқиқот бо барномаҳо (лоихаҳо) ва мавзуи илмӣ.

Диссертатсия дар доираи лоихаи «Рушди этикаи илмӣ –интишорӣ бо роҳи фароҳам сохтани шароит барои маҷаллаи байнифаннии тақризшаванда (Central Asian Journal of Medical Hypotheses and Ethics)» № қайди давлатӣ 0118РКД0247 таълиф шудааст.

ТАВСИФИ УМУМИИ ТАҲҚИҚОТ

Мақсади таҳқиқот: омӯхтани асосҳои методологӣ, нишондиҳандаҳои сифатӣ, миқдорӣ ва механизмҳои ҳавасмандгардонии фаъолияти интишории олимони Ҷумҳурии Қазоқистон дар соҳаи тиб.

Вазифаҳои таҳқиқот:

1. Омӯхтани индикаторҳо ва усулҳои муосири фаъолияти интишории олимони
2. Баргузори таҳлили муқоисавии фаъолияти интишории олимони Ҷумҳурии Қазоқистон дар соҳаи тиб.
3. Коркард ва татбиқ намудани механизмҳо ва маҷмуи чорабиниҳо оид ба фаъолияти илмӣ интишорӣ дар мисоли ШС «АТҚЧ»

Объекти таҳқиқот– фаъолияти интишории олимони Ҷумҳурии Қазоқистон ва Осиёи Миёна дар соҳаи тиб, механизмҳои ҳавасмандгардонӣ, ки барои баланд бардоштани фаъолияти интишорӣ дар пойгоҳи маълумотҳои Scopus.

Мавзуи таҳқиқот– нишондиҳандаҳои миқдорӣ ва сифатии олимони Ҷумҳурии Қазоқистон ва Осиёи Миёна дар соҳаи тиб, механизмҳои ҳавасмандгардонӣ дар ШС «АТҚЧ»

Навгонии илмӣ таҳқиқот. Бори нахуст фаъолияти интишорӣ мувофиқи ихтисосҳои асосии тиббии Ҷумҳурии Қазоқистон бо таҳқиқотҳои деринаи 10-сола таҳлил карда шуд;

Бори нахуст таҳқиқи хусусиятҳои муқоисавии фаъолияти интишории олимони Ҷумҳурии Қазоқистон ва Осиёи Миёна мувофиқи нишондиҳандаҳои асосии фаъолияти интишорӣ гузаронида шуд;

Механизмҳои мушаххас ва ғайримустақими ҳавасмандгардонии фаъолияти интишорӣ дар ШС «АТҚЧ» пешниҳод ва татбиқ карда шуданд.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот. Маълумотҳои ба даст овардашударо барои сохтани рейтинги байнидавлатии осиеи миёнагии муассисаҳои олиии таълимии тиббӣ дар сатҳи магистратура ва докторантура истифода кардан мумкин аст.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии ин таҳқиқот аз он иборат аст, ки натиҷаҳои диссертатсиро барои истифода кардан дар раванди таълим дар сатҳи магистратура ва докторантура имконпазир аст.

Усулҳои пешниҳоднамудаи ҳавасмандгардониро метавонанд, ки дар дигар муассисаҳои таҳсилоти олиии тиббӣ ва ғайри итиббӣ низ истифода намоянд.

Нуқтаҳои асосии Ҳимояшавандаи диссертатсия:

Динамикаи мусбати фаъолияти интишорӣ тақрибан дар бештари ихтисосҳо дар маҷмуъ дар Осиёи Миёна ва Қазоқистон ба мушоҳида мерасад.

Ҷумҳурии Қазоқистон оид ба фаъолияти интишорӣ дар Осиёи Миёна тибқи маълумоти пойгоҳи ҷаҳонии маълумотхот Scopus дар солҳои 2010-2011 пешсаф аст, ки ин аз дар сатҳи қонунгузорӣ барои ба даст овардани унвони илмӣ ва дараҷаи илмӣ, ҳамчунин рушди касбии ХПО –и макотиби олий ва кормандони марказҳои илмӣ ворид намудани ҳатмӣ будани интишорот дар пойгоҳҳои ҷаҳонии Scopusи Webof Science вобаста аст.

Ҳавасмандгардонии фаъолияти интишорӣ, аз ҷумла молиявӣ, омили объективии стимулятсияи фаъолияти интишорӣ ба ҳисоб меравад.

Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои диссертатсия.

Нуқтаҳои илмӣ, хулосаҳо, тавсияҳо аз мақсад ва вазифаҳои дар назди таҳқиқотчи гузошташуда бармеоянд ва ба қадри кофӣ далелнок буда, мантиқӣ, объективӣ ва асоснок мебошанд. Натиҷаҳои таҳқиқотро коркарди омории боэътимоди маълумотҳо тасдиқ мекунад. Ҳамаи маълумотҳои ба даст овардашуда аз сарчашмаҳои дастраси пойгоҳи маълумотҳо, маҷаллаҳои илмии тиббӣ гирифта шуда сирри махфӣ ва аз ҷумла сирри давлатиро доро нестанд.

Мувофиқати диссертатсия бо шиносномаи ихтисоси илмӣ.

Пажӯҳиши диссертатсионии Дуйсенова А.М. «Фаъолияти интишороти олимони Ҷумҳурии Қазоқистон дар соҳаи тиб: методологияи баҳодихӣ, нишондиҳандаҳои микдорӣ ва сифатӣ, механизмҳои ангезиш» таҳқиқоти илмӣ-квалификатсионии анҷомёфта аст, ки дар он вазифаҳои муҳимми илмӣ ҳангоми коркарди усули баҳодихӣ ба муҳити таҳқиқотӣ, ҳамчунин таҳлили муқоисавии макотиби олии тиббӣ ва марказҳои илмии Ҷумҳурии Қазоқистон ба ҳисоб меравад ва ба бандҳои 1. (Мушкилоти назариявии ҳифзи саломатии аҳоли ва тандурустӣ, назария ва концепсияи рушди нигоҳдории тандурустӣ), 7. (Баҳодихӣ ба фаъолияти кормандони тиббӣ (ҷанбаҳои тиббӣ-ичтимоӣ ва этикӣ) оид ба ихтисоси 14.02.03 – Тандурустии ҷамъиятӣ ва нигоҳдории тандурустӣ).

Саҳми шахсии доктараи унвони илмӣ. Диссертатсияи Дуйсенова А.М. пажӯҳиши мустақили илмӣ аст. Ҳамаи марҳалаҳои таҳқиқотро мақсад ва вазифаҳо, ҷустуҷӯ дар пойгоҳи маълумотҳо, таҳлили маводҳои ба даст овардашуда, хулосаҳо аз тарафи диссертант мустақилона иҷро карда шудааст. Ғайр аз ин, диссертант шахсан дар коркарди концепсияи механизмҳои ҳавасмандгардонии фаъолияти интишорӣ дар ШС «АТҚК» иштирок намудааст.

Таъйиди натиҷаҳои рисола ва маълумот дар бораи истифодаи натиҷаҳои онҳо. Нуқтаҳои асосии диссертатсия дар Мактаби тобистонаи байналмилалӣ ревматологҳо – 2022 (Шимкент, 2022), конференсияи минтақавии илмӣ «Проблемаҳои концептуалии идора кардани бемории музмини гурдаҳо» (Шимкент, 2022), конференсияи минтақавии илмӣ – амалии «Ҷанбаҳои ташкилӣ ва клиникаҳои бемории гурдаҳо дар ҷануби Қазоқистон» (Шимкент, 2022), Конференсияи илмии байналмилалӣ V-VII

–уми олимони чавон ва донишҷӯён «Дурнамои рушди биология, тиб ва фарматсия» (Шимкент, 2018-2020), дар чаласаи кафедраи кафедраҳои суғуртаи мҷтимоии тиббӣ ва солимии чамбиятӣ, дар кумитаи илмии ЮКМА гузориш шудаанд. Ҳамчунин дар дар конференсияи байналмилалӣ илмӣ-амалии "Этика фаъолияти интишорӣ дар нигоҳдории тандурустӣ» (Шимкент, 12-13.10.2022) баён шудааст. .

Интишори натиҷаҳои диссертатсия: оид ба мавзӯи таҳқиқоти илмӣ 14 мақолаи илмӣ нашр шудааст, ки муҳтавои асосии таҳқиқоти диссертатсиониро мекшоянд, аз онҳо 2 - мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр шуда, яқтои он сазовори шаҳодатномаи муаллифии моликияти зеҳнӣ гаштааст.

Ҳаҷм ва сохтори диссертатсия. Диссертатсия аз муқаддима, 6 боб, хулоса ва феҳристи адабиёти истифодашуда иборат буда, дар 159 саҳифа таълиф шудааст. Дар рисола 16 расм ва 59 ҷадвал оварда шудааст. тавсифи умумии таҳқиқот, мавод ва усулҳои таҳқиқот 6 боб, хулоса, тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо иборат аст. Дар рисола 4 расм ва 30 ҷадвал оварда шудааст. Феҳристи адабиёти истифодашуда 129 сарчашмаҳои илмиро дар бар гирифтааст, ки аз онҳо 85 сарчашмаи хориҷӣ (аз ҷумла 44 адабиёт бо забони русӣ) мебошанд.

МУҲТАВОИ ТАҲҚИҚОТ

Мавод ва усулҳои таҳқиқот. Барои расидан ба мақсад ва вазифаҳо таҳқиқот ба якчанд марҳала (дизайни таҳқиқот) ҷудо карда шудааст, ки дар расми 1 оварда шудааст.

Таҳқиқот дар пойгоҳи Ширкати саҳомии «Академияи тиббии Қазоқистони Ҷанубӣ» иҷро карда шудааст.

Дар марҳалаи якум индикаторҳои асосии фаъолияти интишорӣ, ки дар таҷрибаи ҷаҳонӣ оид ба маълумотҳои адабиёт муайян ва баҳогузорӣ карда шудаанд. Ҳамчунин нақши фаъолияти интишорӣ дар баланд шудани рейтинг ва ҳамзамон маъруфияти макотиби олий дар системаи ҷаҳонии таснифӣ муайян карда шудааст.

Дар марҳалаи дуюм таҳлили фаъолияти интишории олимони Қазоқистон тақрибан дар ҳама категорияҳои тематикӣ анҷом дода шудааст.

Дар марҳалаи сеюм тавсифи муқоисавии фаъолияти интишории олимони соҳаи тибби Ҷумҳурии Қазоқистон ва Осиеи Миёна гузаронида шуд.

Дар марҳалаи чоруми диссертатсия механизмҳои мушаххас ва бавоситаи мотиватсияи фаъолияти интишорӣ коркард, татбиқ ва омӯхта шудаанд.

Дар таҳқиқот сарчашмаҳои кушода истифода шуданд: пойгоҳи маълумотҳои Scopusи Webof Science. Ҳамчунин маълуматҳои рейтингҳои глобалии кишварӣ QS и THE, маҷаллаҳои тақризшавандаи дастрасиашон озод истифода карда ҷуданд.

Расми 1.- Дизайни таҳқиқот

Усулҳои оморӣ, иттилоотӣ-таҳлилӣ, таҳлили библиографӣ истифода шуданд. Барои баҳо додан ба механизмҳои мотиватсия аз асноди меъёрии ШС «АТҚЧ» истифода шуд. Механизми мустақими мотиватсия – пардохти маблағ барои мақолаҳом дар маҷаллаҳои тақризшаванда нашршуда.

Масъалаи пардохти маблағ барои нашр кардан дар маҷаллаҳои илмӣ, маҷмуаҳо, иштирок дар конференсияҳои байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ, конгрессҳо, симпозиумҳо, съездҳо, мастер-классҳо, тренингҳо, форумҳо ба таври коллективона дар ҷаласаҳои комиссия ҳаллу фасл карда мешавад. Ҳайати комиссияро ректори академия аз ҳисоби кормандони муҳосибот, сектори Мониторинг ва системаи менеҷменти сифат, шӯбаи таъмини ҳуқуқӣ ва шӯбаи илмӣ-клиникӣ муайян мекунад.

Раиси комиссияро проректор оид ба КИЛ (Қорҳои илмӣ-клиникӣ) –и АТҚЧ таъйин мекунад. Рӯйхати ҳуҷжатҳое, ки ба комиссия пешниҳод карда мешаванд. Дастгирии молиявӣ барои татбиқ намудани КИТ бо мақсади ҳавасманд гардонидани тақмили ихтисоси ҲПО, олимони ҷавони шавқманд ба амалӣ соختани ҷустуҷӯҳои илмӣ-таҳқиқотӣ аз тарафи роҳбарияти АТҚЧ аз воситаҳои ғайрибуҷавӣ амали карда мешавад.

Қарор дар бораи чуброн намдунӣ хароҷотҳо барои нашо кардани натиҷаҳои таҳқиқотҳои илмӣ бо мақсади тақмили ихтисоси ҲПО, донишҷӯён, магистрантҳо пас аз баррасӣ намудани дархостҳои ба комиссия пешниҳодшуда дар шакли протокол пур карда мешаванд. Протоколҳои, ки аз тарафи ҳамаи аъзои комиссия имзо карда мешаванд, ба муҳосиботи АТҚҶ фиристода мешаванд. Мувофиқи ин Низомнома функцияҳои асосӣ ба зиммаи Ҳайати комиссия гузошта мешаванд, ки бо фармони ректори академия аз раиси комиссия (Проректор оид ба КИК) ва аъзои комиссия (кормандони муҳосибот, шӯбаи рушди стратегӣ ва ҳамкориҳои байналмилалӣ, шӯбаи таъминоти ҳуқуқӣ, шӯбаи илмӣ-клиникӣ) иборат аст: баррасии ариза мувофиқи Низомнома; баррасии бастаи ҳуҷҷатҳои, ки довталаб пешниҳод мекунад; ҳулоса дар бораи чуброн кардани хароҷот ва ё пардохт кардани мукофот барои ройгон нашр кардани мақола дар нашрияҳои илмӣ, ки ба пойгоҳи ThomsonReuters (WebofScience), Scopus ва ғайра дохил мешаванд.

Ҷадвали 1.- Талабот барои нашр кардан дар пойгоҳи маълумотҳои Scopusи Webof Science барои довталабони унвон ва дараҷаи илмӣ

Ном	Scopus	Web of Science
Доктор PhD	Просентил на камтар аз 25	Н импакт-фактори сифрӣ
Профессори вобаста	Просентил на камтар аз 35	Квартил 1, 2, 3
Профессор	Просентил на камтар аз 50	Квартил 1, 2

Принсипҳои интихоби мақалҳои пардохтшаванда дар Низомнома ба тағйирот дар «Қоидаҳои додани унвони илмӣ» ва «Қоидаҳои додани дараҷа» ВМ ва И ҚК (Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Қазоқистон) иртиботдоранд, дар ин ҷо нишон дода шудааст, ки додани унвони илмӣ ва дараҷаҳои илмӣ дар сурати мавҷуд будани интишорот дар пойгоҳи маълумотҳои Scopus ва Webof Science (ҷадвали 1)1,2 сурат мегирад. Таҳлили омории маълумотҳои ба даст овардашуда бо муайян кардани равандҳо дар шакли медиана ва кватрилҳо барои нишондиҳандаҳои миқдорӣ ва ҳиссаҳо (%) барои ифодаҳои сифатӣ анҷом дода шуд. Барои муайян кардани вобастагӣ таҳлили коррелясионии Пирсон истифода карда шуд. Натиҷаҳои ҳосилшуда хангоми $p < 0,05$ аз ҷиҳати омӯрӣ муҳим ҳисобида шуданд.

Таъкид карданро лозим медонем, ки дар соли таҳлили оянда ба Низомнома дар қисми интишорот ва нашрияҳои илмӣ, ки дар онҳо хароҷотҳо дар шакли чуброн ва мукофот пардохт карда мешаванд, тағйирот ворид карда мешавад. Ин асосан ба банди 1.3.-и Низомнома тааллуқ дорад (ниг. ба Замима): «Ба кормандоне, ки мақолаҳои ошонро (фишурдаҳои ошонро) ройгон дар маҷаллаҳои байналмилалӣ тақризшавандаи нашрияҳои илмӣ индексияшаванда дар пойгоҳи маълумотҳои иттилооти илмӣ Scopus бо просентили болотар аз 35, нашр карданд ва импакт-факторашон дар пойгоҳи маълумотҳои Webof Science, ки мувофиқи формулаи $S_{pr} = P_c \times 3000$ ҳисоб карда

мешавад, баробари сифр (0) аст, мукофот дода шавад. Дар ин ҷо Sp_r – суммаи мукофот ; P_c – просентил» аст.

Ин тағйирот бо он вобаста аст, ки импакт-фактори маҷалла мувофиқи Web of Science дар муқоиса аз просентил мувофиқи Scopus нишондиҳандаи ин ё он категория намебошад, ки дар ин ҷо ин нишондиҳанда аллакай нисбат ба категорияи предметии нашрия вобаста аст. Масалан, маҷаллаи «Journal of International Medical Research» (eISSN: 1473-2300), ки ба қадри кофӣ импакт-фактори баланд дорад (1,671 дар соли 2022), мувофиқи пойгоҳи маълумотҳои Scopus ва Web of Science дорои кватили Q4 аст, ки ин барои интишороти ин нашрияро ба рӯйхати нашрияҳои дарёфти унвони илмӣ ё дараҷаи илмӣ ҳамчун маҷаллаи илмии байналмилалӣ тақризшаванда дохил кардан кофӣ нест. Ба таври дигар, мақолаи дар ин маҷалла нашршуда, ҳатто агар импакт-фактори баланд ҳам дошта бошад, барои муҳаққиқон ва барои макотиби олий чандон пурқувват нест. Бояд қайд кард, ки АТҚЧ мувофиқи Низомномаи таҳияшуда, барои мақолаҳои, ки барои пардохт кардани маблағ ҳуқуқ доранд, талаботи ҷиддиро пеш меоварад, ва ин ба саҳттар шудани талаботи ВМ ва И ҚҚ иртибот дорад, ки ба зиёд шудани миқдори наشري маҳолаҳои дар маҷаллаҳои ба истилоҳ «даранда» алоқаманд аст [23]. Ба он нигоҳ накарда, ки таърифи аз тарафи умум қабул карда шудаи маҷаллаҳои «даранда» айни замон вучуд надорад, бештари экспертҳо ва муқарризон бо он мувофиқ ҳастанд, ки ин маҷаллаҳо якҷанд аломати фарқкунанда доранд [24, 25].

Дастхатҳоро зуд қабул мекунанд, маълум мешавад, ки бидуни тақризи босифат, дурусттараш, умуман бидуни он, номи баланд доранд, ба монанди «Global», «International» ва ғ., ғайр аз ин, номи ин нашрияҳо ба номи воқеан маҷаллаҳои босифат монанд аст, барои муқоиса «Life Sciences» [26] ва «Life Science Journal» [27]. Имрӯзхобар муқобили маҷаллаҳои «даранда» фаъолона мубориза бурда мешавад, проблемаҳои ба ин нашрияҳо ва агентҳои дахлдор ба таъби мерасанд, тренинг ва семинарҳо гузаронида мешавад [28-34].

Механизми ғайримустақими ҳавасмандгардонӣ (мотиватсия) – барои баргузории конференсияҳо мувофиқи баллҳои гирифташуда дар рейтингҳои умумии ШС «АТҚЧ» ба кафедраҳо ҷудо кардани маблағ, ки ба он фаъолияти интишорот низ дохил мешавад.

Бахши масъули мониторингкунанда ва назораткунанда дар ШС «АТҚЧ» шубаи илми раёсати корҳои илмӣ-клиникӣ, докторантура ва магистратура мебошад.

Лаҳзаҳои асосии нуқтаҳои дар боло зикршуда инҳоянд:

Бо хулосаи раёсат барои сафарҳои хизмати илмӣ дар як соли тақвимӣ N- сумма (10 млн. тенге барои соли таҳсили 2022-2023 (1 доллари ИМА = 479 тенге барои 20.09. соли 2022) ҷудо карда мешавад. Ҳиссаи саҳми ҳар як кафедра (ба воҳидҳои бастӣ) мувофиқи индикаторҳои таснифи аз тарафи Маркази миллии илмии рушди нигоҳдории тандурустии ба номи Салидат Кайрбекова ҳисоб карда мешавад.

Аз суммаи чудо кардашуда барои сафарҳои хизмати илмӣ барои ҳар як кафедра мувофиқи формулаи зерин ҳисоб карда мешавад.

$$K = N \frac{I_k}{I_a}$$

Дар ин ҷо,

K – миқдори воситаҳои чудо кардашуда ба кафедра барои иштирок дар сафарҳои хизматӣ;

N – суммаи умумии воситаҳои чудо кардашуда;

I_k – ҳиссаи саҳми кафедра ба балли умумии Академия мувофиқи индикаторҳои асосӣ;

I_a – балли умумии Академия мувофиқи индикаторҳои асосӣ;

Дар интихоб кафедраҳои иштирок мекунад, ки аз миқдори умумии баллҳои мувофиқи индикаторҳои асосӣ зиёда аз 3%-и баллҳоро гирифта бошад.

Мудири кафедра худаш сатҳи конференсия, дараҷаи иштирок дар конференсия (муаллимон, магистрантҳо, докторантҳо ё донишҷӯён) ва ғайраро муайян мекунад.

Зарур мешуморем қайд кунем, ки на камтар аз 50%-и маблағҳое, ки барои конференсияҳои кафедра чудо карда шудаанд, бояд ба сафарҳои хизмати муҳасилин (донишҷӯён, интернҳо, резидентҳо) сарф карда шаванд.

Табиист, ки дар сурати мавҷуд набудани фаъолияти кафедра, ки барои ин мавзӯ дастгирии молиявӣ дарёфт кардаанд, воситаҳои чудо кардашуда дар буҷети Академия боқӣ мемонанд.

Марҳалаҳои таҳқиқот.

Усулҳои баҳодихӣ ба фаъолияти интишорӣ тавсиф карда шуд. Таҳлили фаъолияти интишории олимони соҳаи тибби Ҷумҳурии Қазоқистон анҷом дода шуд. Таҳлили муқоисавии фаъолияти интишории олимони соҳаи тибби Осиёи Миёна гузаронида шуд. Усулҳои мустақим ва ғайри мустақими ҳавасмандгардонӣ таҳия ва татбиқ карда шуданд.

Пойгоҳи асосии иттилоотӣ ва таҳқиқотӣ. Сарчашмаҳои асосии иттилоотӣ ва таҳқиқотӣ Scopus, Web of Science ва PubMed/MEDLINE буданд. Дар таҳқиқот маълумотҳои омории ҳам кишварҳои Осиёи Миёна ва ҳам Қазоқистон алоҳида-алоҳида омӯхта шуданд.

Меъёрҳои ба таҳқиқот дохил кардан. Дар таҳқиқот маълумотҳои солҳои 1996 – 2021 истифода шудаанд. Фаъолияти интишории олимони Осиёи Миёна оид ба ихтисосҳои соҳаи тиб омӯхта шуд.

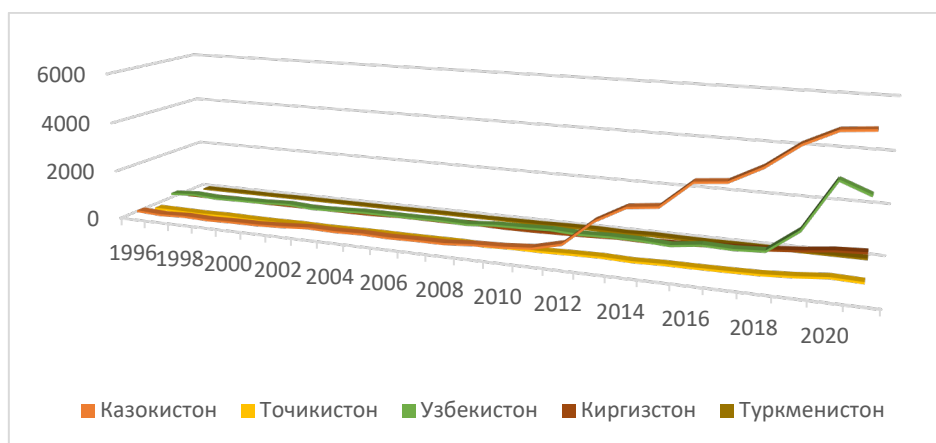
Усулҳои омӯрӣ

Миқдори умумии интишороти олимони кишварҳои Осиёи Миёна (Қазоқистон, Тоҷикистон, Узбекистон, Қирғизистон ва Туркменистон) оид ба ҳама соҳаҳои мавзӯӣ ва ихтисосҳои тиббӣ, миқдори умумии мақолаҳои тақризшуда, миқдори умумии худтақризшудаи олимони индекси Хирш, коллаборатсияи байналмилалӣ (%) в миқдори интишорот дар маҷаллаҳои

дастрасиашон озод (%), ки дар пойгоҳи маълумотҳои Scopus индексатсия шудаанд.

Ҳамчунин дар раванди таҳқиқот оид ба фаъолияти интишории олимони Қазоқистон аз мавқеи ҷаҳонии онҳо, миқдори ҳуҷҷато ва тақризи онҳо, худтақризи онҳо ва иқтибос барои ҳуҷҷат оид ба ихтисосҳои гуногуни тиббӣ маълумот ба даст оварда шуд, ба монанди ревматология, тибби репродуктивӣ, реабилитатсия, тандурустии ҷамъиятӣ, экология ва беҳдошти меҳнат, тибби шуш ва респираторӣ, радиология ва тибби ҳаставӣ ва визуализатсия, ҷарроҳӣ, трансплантатсия, урология, бемориҳои сироятӣ, бемориҳои дарунӣ, тиб (байнифаннӣ), гепатология, гистология, иммунология ва алергология, гастроэнтерология, генетика (клиникӣ), гематология, дерматология, ёри таъҷилии тиббӣ, эндокринология, диабет ва мубодилаи моддаҳо, анестезиология, кардиология ва тибби дилу рағҳо, реаниматология, табобати интенсифӣ, микробиология (тиббӣ), нефрология, неврология (клиникӣ), акушерӣ ва гинекология, онкология, офталмология, оториноларингология, патология тибби судӣ, педиатрия, перинатология ва солимии кӯдакон, фармакология (тиббӣ), психиатрия ва солимии равонӣ.

НАТИҶАҲОИ ТАҲҚИҚОТ

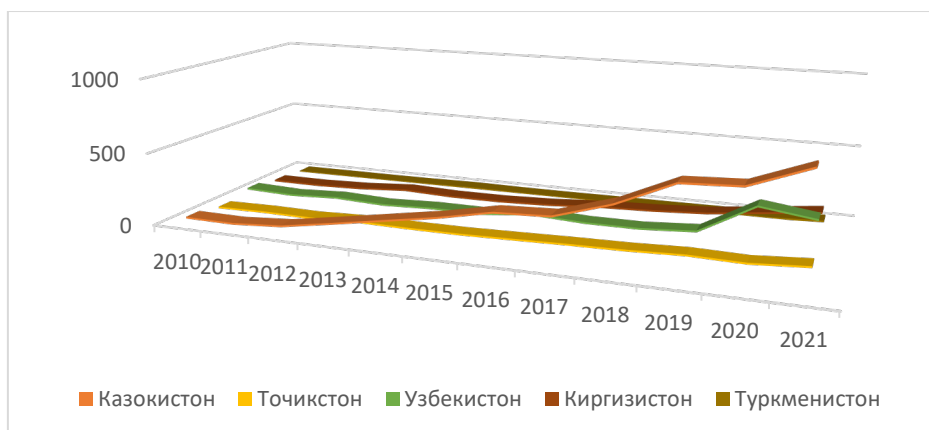
Расми 2.- Динамикаи тағйироти миқдори интишороти олимони Осиёи Миёна мувофиқи ҳама мавзӯҳои тиб, ки дар пойгоҳи маълумотҳои Scopus дар давраи солҳои 1996 - 2021 индексатсия шудаанд.

Аз рӯи миқдори интишороти мавзуи илмӣ дар рейтинги кишварҳои Осиёи Миёна дар солҳои 1996 – 2021 миқдори камтарини интишорот дар Туркменистон ба назар расид. Мавқеи пешсафиро дар рейтинг Қазоқистон ва Ўзбекистон ишғол мекунанд, ки миқдори интишороти онҳо дар соли 2021 мутаносибан - 5779 ва 3036 буданд.

Дар солҳои 2013-2014 якбора зиёд шудани миқдори интишорот дар Қазоқистон ба мушоҳида мерасад- ин ба ворид кардани тағйирот ба Қонун «Дар бораи илм» аз 18-уми феврالی соля 2011 (Зербанди 15 моддаи 4-и Қонун) оид ба бефосила будани собиқаи илмӣ-омӯзгорӣ, дар бораи он ки барои гирифтани унвони илмӣ доштани мақолаҳои дар маҷаллаҳои байналмилалӣ нашршуда ҳатмист иртибот дорад, ин ба натиҷаҳо дар кишвари мо дар соли 2014 таъсир расонид.

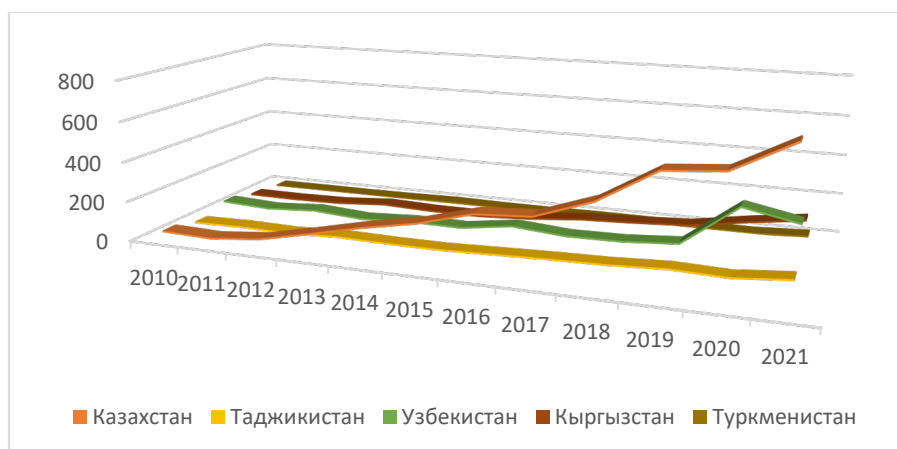

Мувофиқи рейтинг, дар соли 2019 Узбекистон миқдори интишоротро 3 маротиба афзуд, аммо дар соли 2021 динамикаи инкишоф муътадил боқӣ мемолнад ва аз 3486 то 3036 кам мешавад. Дар ин маврид ҳиссаи интишорот дар кишварҳое ба монанди Туркменистон, Қирғизистон ва Тоҷикистон бетағйир боқӣ мондааст. Агар миқдори интишорот дар Қазоқистон то 0,95% зиёд шавад, дар Қирғизистон нишондиҳандаи фаъолияти илмӣ то 0,91% баланд шудааст.

Расми 3.- Динамикаи тағйироти миқдори интишороти олимони кишварҳои Осиёи Миёна мувофиқи ихтисосҳои тиббӣ, ки дар пойгоҳи маълумотҳои Scopus дар давраи солҳои 1996 - 2021 индексатсия шудаанд.

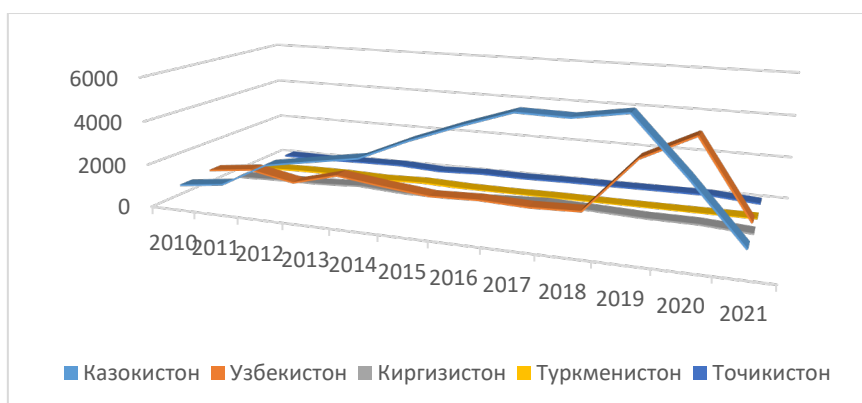
Тавре ки дар динамикаи расм нишон дода шудааст, аз соли 2010 миқдори интишорот тадриҷан зиёд шудааст (758), баъдан дар Узбекистон натиҷаҳои назаррас дар соли 2020 (291) буданд, агар натиҷа бо соли гузашта муқоиса карда шавад, дида мешавад, ки 3 маротиба зиёд шудааст. Баъдан миқдори интишороти олимони Қирғизистон- 181 адад дар соли 2021 ба қайд гирифта шуд, натиҷа тадриҷан тағйир меёбад. Дар Тоҷикистон дар соли 2021 натиҷа 63-ро ташкил дод. Нишондиҳандаҳои Туркменистон дар давраи таҳқиқшуда дар соли 2021 ба 14 баробар буд.

Расми 4.- Динамикаи тағйироти миқдори интишороти иқтибосшудаи олимони кишварҳои Осиёи Миёна мувофиқи ихтисосҳои тиббӣ, ки дар пойгоҳи маълумотҳои Scopus дар давраи солҳои 2010 - 2021 индексатсия шудаанд.

Мувофиқи маълумотҳои соли 2021 дар Туркменистон миқдори интишороти иқтибосшуда – 14 адад буд, баъди ин иқтибосгирии интишорот дар Тоҷикистон бо натиҷаи 63 адад ба назар мерасад, баъдан дар кишварҳои Осиёи Миёна аз рӯи ихтисоси «Тиб» Қирғизистон - 174 меистад, миқдори интишороти иқтибосшуда Ҷазоқистон дар соли 2020 зиёд шуда, 288 ададро ташкил дод, баъди ин то 54 адад кам шудани он дар соли 2021 ба мушоҳида мерасад.

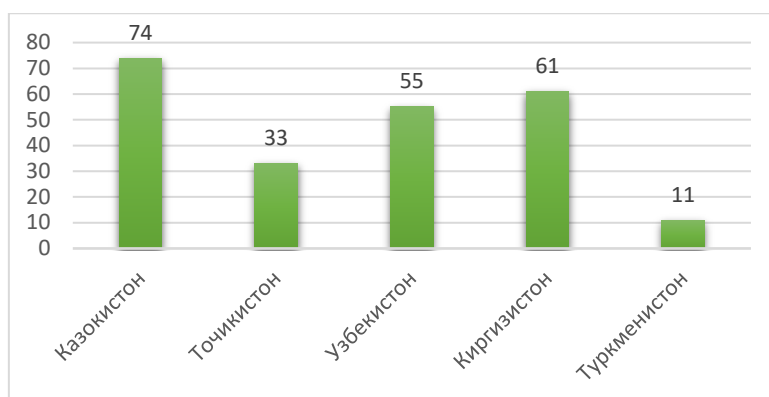
Дар соли 2021 дар Қазоқистон 728 таҳқиқоти иқтибосшуда ба қайд гирифта шуд. Барои Қазоқистон афзоиши пешрав аз рӯи миқдори интишороти иқтибосшуда назар ба соли 2010 ба назар мерасад. Тамоюли зиёд шудани он дар 10 соли охир ба қабул кардани Қонуни нав дар бораи илм иртибот дорад.

Расми 5.- Динамикаи тағйироти миқдори интишороти худиктибосшудаи олимони кишварҳои Осиёи Миёна мувофиқи ихтисосҳои тиббӣ, ки дар пойгоҳи маълумотҳои Scopus дар давраи солҳои 2010 - 2021 индексатсия шудаанд.

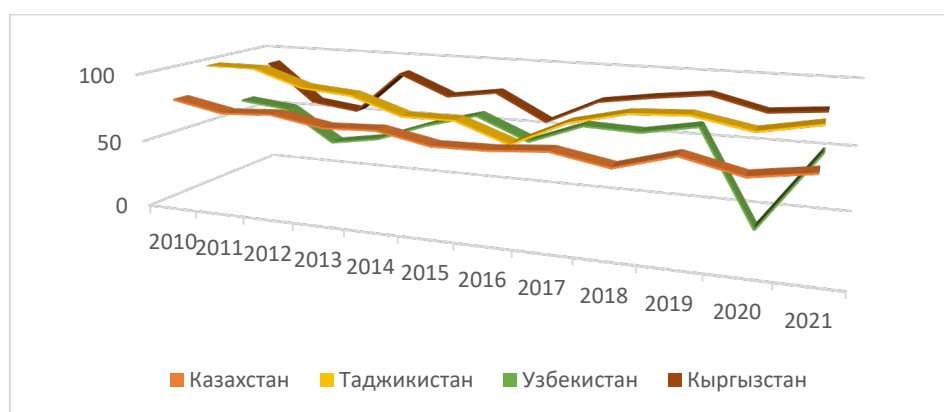
Ҳиссаи худиктибоскунии олимони Қазоқистон дар сатҳи баланд қарор дорад, пастшавӣ танҳо дар соли 2017 ба вуқӯъ омадааст, дар маҷмӯъ дар соли 2019 на камтар аз 3 маротиба зиёд шуда, дар соли 2021 худиктибосгирӣ бо суръати баланд кам мешавад. Дар мамлакатҳои дигар худиктибоскунии то 90 фарқ мекунад. Худиктибоскунии олимони Туркменистон дар сатҳи паст қарор дорад ва нишондод танҳо дар соли 2021 баланд шудааст. Ҳиссаи худиктибоскунии аз рӯи ихтисосҳои «Тиббӣ» дар сохтори импакт-фактор дар кишварҳои Осиёи Миёна ҳоло ҳамагӣ аз 7,6% то 20,3%-и ҳолатҳоро ташкил медиҳанд.

Худиктибоскунии дар соҳаи таҳқиқот ояндадор ба назар мерасад, ба ҳисоби миёна, ҳиссаи иқтибосҳо дар қорҳои худ дар ҳар як кишвар 3-5 маротиба камтар аст, назар ба нақши он дар маҷмуи умумӣ дар байни кишварҳои Осиёи Миёна. Дар Тоҷикистон ин нишондиҳанда камтар (тақрибан 21%) аст, дар Қирғизистон бошад, динамикаи мавзун – баландшавӣ то 13,3% аст.

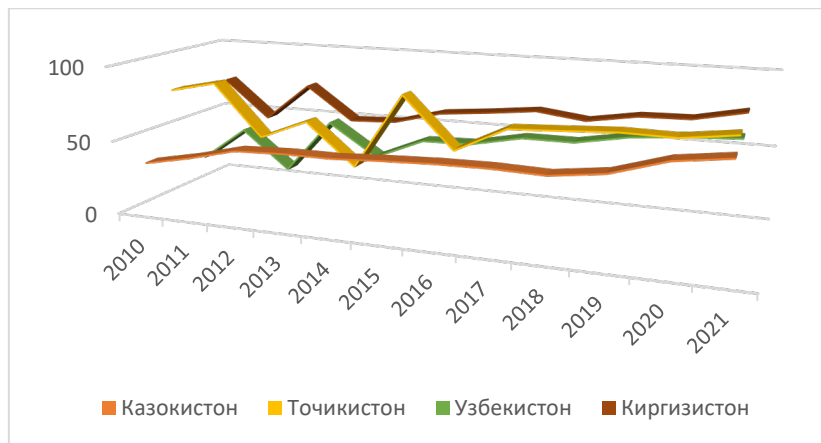
Расми 6.- Индекси Хирш дар кишварҳои Осиёи Миёна аз рӯи ихтисоси Тиб, ки дар пойгоҳи маълумотҳои Scopus индексатсия шудаанд.

Нишондиҳандаҳои фаъолияти нашриявӣ дар байни кишварҳои Осиёи Миёна, ки дар пойгоҳи маълумотҳои Scopus индексатсия шудаанд, нишон дод, ки дар ҷои аввал Қазоқистон меистад, ки Индекси Хирш дар он 74 аст, баъдан $h=61$ Қирғизистон меояд, дар ҷойи 3-юм Ўзбекистон аст, индекс-Хирши он 55 аст. Дар Тоҷикистон ин нишондиҳанда – $h=33$ -ро ташкил дод, дар Туркманистон натиҷаи Индекси Хирш ба 11-баробар буд.

Расми 7.-Международная Коллаборатсияи олимони кишварҳои Осиёи Миёна аз рӯи ихтисоси Тиб, ки дар пойгоҳи маълумотҳои Scopus дар солҳои 2010 - 2021 индексатсия шудаанд.

Ҳамин тавр, дар натиҷабахшии умумии илм Ўзбекистон нисбатан ҳиссагузор аст. Баъди он аз рӯи миқдори интишорот дар таҳқиқотҳои илмии байналмилалӣ Қазоқистон ва баъдан Қирғизистон бештар дар коллективҳои байналмилалӣ кор мекунанд, аммо то 9,91% пастшавӣ ба мушоҳида мерасад, дар Тоҷикистон қисми бештари мақолаҳои илмӣ дар ҳамкорӣ бо олимони байналмилалӣ таълиф мешаванд, ки зиёдшавӣ дар ин ҷо то 12,7% буд.

Расми 8.- Динамикаи тағйироти миқдори интишорот дар маҷаллаҳои дастрасиашон озод (%) аз тарафи олимони кишварҳои Осиёи Миёна мувофиқи ихтисосҳои тиббӣ, ки дар пойгоҳи маълумотҳои Scopus дар давраи солҳои 2010 - 2021 индексатсия шудаанд.

Ҳамин тавр, дар диаграмма ҷадвали тағйироти фаъолияти интишорӣ дар маҷаллаҳои дастрасиашон озод (%) дар 4 кишвар дар солҳои 2010 – 2021 пешниҳод карда шудааст. Босуботи фаъолияти интишории маҳз Қазоқистонро бояд зикр кард, ки дар соли 2021 то 51,8% зиёд шудааст. Мавқеи пешсафиро Тоҷикистон бол бо рейтинги 76,19% дар соли 2021 ишғол мекунад, вале бояд қайд кард, ки дар соли 2014 фаъолнокӣ хеле паст бада то 35, 71% мерасид ва дар соли 2015 якбора то 85,71% расидааст. Дар ҷои дуюми рейтинг Қирғизистон меистад, ки дар соли 2013 мақолаҳоро ба таври босубот дар маҷаллаҳои дастрасиашон озод нашр карда, дар соли 2021 то 75,69% расид, ки назар ба соли 2020 -ум 2,01% баланд аст. Ўзбекистон дар ҷои 4-уми рейтинг меистад, дар диаграмма якбора зиёдшавӣ ва камшавӣ дар солҳои 2010-2014 ба қайд гирифта шудааст, дар соли 2015 зиёдшавии устувори кишвар оғоз меёбад ва дар соли 2021 нишондиҳанда назар ба соли 2010 то 67,5% зиёд мешавад.

Барои динамикаи тағйироти нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба соҳаи «Ревматология» дар солҳои 2017 -2021 дар ЧҚ зиёдшавии то 26,9% хос аст.

Дар фосилаи байни солҳои 2017-2021 динамикаи тағйироти нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба соҳаи «Тибби репродуктивӣ» барои ЧҚ зиёдшавии то 22,1% хос аст.

Аз рӯи маълумотҳо хулоса баровардан мумкин аст, ки барои динамикаи тағйироти нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Реабилитатсия» дар солҳои 2017 -2021 то 15,5% паст шудан хос аст.

Мувофиқи мавқеъгирӣ дар ҷаҳон, дар Қазоқистон дар давраи солҳои 2017 -2021 оид ба ихтисоси «Тандурустии ҷамъиятӣ, экология ва беҳдошти меҳнат» то 13,8% паст шудани нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ ба амал омад.

Динамикаи тағйироти нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Тибби шуш ва респираторӣ» дар солҳои 2017 -2021 то 5,3% зиёд шуданро инъикос мекунад.

Мувофиқи рейтинги фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Радиология ва тибби ҳаставӣ ва визуализатсия» мувофиқи пайгоҳи маълумоти Scopus дар соли 2019 то 8,75% пастшавӣ ва дар соли 2020 яқбора зиёдшавӣ то 15% ба мушоҳида мерасад.

Динамикаи тағйироти нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Ҷарроҳӣ» дар солҳои 2017 -2021 барои ЧҚ зиёдшавӣ то 15,7 % хос аст.

Оид ба ихтисоси «Трансплантатсия», дар давраи солҳои 2017 -2021 каме - то 2,9% зиёдшавии нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ мувофиқи пайгоҳи маълумоти Scopus ба мушоҳида мерасад.

Оид ба ихтисоси «Урология» мувофиқи пайгоҳи маълумоти Scopus мавқеи фаъолияти интишорӣ 28% паст шудааст.

Мувофиқи рейтинги фаъолияти интишорӣ, дар давраи солҳои 2017 -2021 оид ба ихтисоси «Бемориҳои сироятӣ» мувофиқи пайгоҳи маълумоти Scopus то 15% зиёдшавӣ ба қайд гирифта шудааст.

Динамикаи тағйироти нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Бемориҳои дарунӣ» дар давраи солҳои 2017 -2021 барои ЧҚ зиёдшавӣ то 37,8 % хос аст.

Мавқеи фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Тиб (байнифанӣ)» дар давраи солҳои 2017 -2021 то 11,1% зиёд шудааст.

Мувофиқи мавқеъгирӣ дар ҷаҳон, дар Қазоқистон дар давраи солҳои солҳои 2017 -2021 оид ба ихтисоси «Гепатология» 14,1% зиёд шудани нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ ба амал омад.

Динамикаи тағйироти нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Гистология» дар давраи солҳои солҳои 2017 -2021 барои ЧҚ зиёдшавӣ то 10,7 % хос аст.

Дар фосилаи солҳои 2017 -2021 барои динамикаи тағйироти нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Иммунология ва аллергология» дар ЧҚ зиёдшавӣ то 13,5 % хос аст.

Динамикаи тағйироти нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Гастроэнтерология» мувофиқи пайгоҳи маълумоти Scopus аз соли 2018 сар карда, то соли 2021 ба андозаи 6,2% зиёд шудааст.

Мавқеи фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Генетика (клиникӣ)» аз соли 2017 то соли 2021 ба андозаи 3,6% зиёд шудааст.

Оид ба ихтисоси «Гематология», динамикаи тағйироти нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ аз соли 2017 то соли 2021 ба андозаи 21% зиёд шудааст.

Барои нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Дерматология» дар солҳои 2017 -2020 то 9,6% зиёд шудан хос аст.

Дар соли 2021 нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси мувофиқи пайгоҳи маълумоти Scopus то 9,4% зиёд шудааст.

Дар фосилаи солҳои 2017 -2021 нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Эндокринология, диабет ва мубодилаи моддаҳо» дар ЧҚ то 10,6% зиёд шудааст.

Дар давраи солҳои 2017 -2020 нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Анестезиология» то 8,3% зиёд шудааст.

Мувофиқи ҷамъбасти шарҳи нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Кардиология тибби дилу рағҳо» дар давраи солҳои 2017 - 2021 то 6,6% зиёд шудани нишондиҳандаҳоро қайд кардан зарур аст.

Ҳангоми муқоиса кардани нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Реаниматология, табоботи интензивӣ» мувофиқи пайгоҳи маълумоти Scopus дар солҳои 2017-2021 дар соли 2021 то 23,4% ба мушоҳида мерасад.

Мавқеи нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Микробиология (тиббӣ)» дар солҳои 2017-2021 солҳои 2017-2021 то 7,5% зиёд шудааст.

Динамикаи тағйироти нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Нефрология» мувофиқи пайгоҳи маълумоти Scopus дар солҳои 2017-2021 то 10,8% зиёд шудааст.

Аз соли 2017 то 2021 нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Неврология (клиникӣ)» то 40% зиёд шудааст.

Дар фосилаи байни солҳои 2017-2021 динамикаи тағйироти нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Акушерӣ ва гинекология» лар ЧҚ то 8,2% зиёд шудааст.

Маълумотҳо оид ба нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ ихтисоси «Онкология» -ро таҳлил карда, хулоса баровардан мумкин аст, ки солҳои 2017-2021 он 5,7% зиёд шудааст.

Оид ба ихтисоси «Офтальмология» нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ дар солҳои 2018, 2020 ва 2021 ба қайд гирифта шуд ва нишондиҳандаҳо аз аз зиёд шудани миқдори интишорот то 11,6% дарак медиҳанд.

Ҳангоми муқоиса кардани нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ дар солҳои 2017 - 2019 оид ба ихтисоси «Оториноларингология» то 7,8% зиёд шудани нишондодаро дидан мумкин аст.

Мувофиқи ҷамъбасти шарҳи нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Патология ва тибби судӣ» дар солҳои 2017 – 2021 то 21% зиёд шудани нишондиҳандаҳоро дидан мумкин аст.

Аз ихтисоси «Педиатрия, перинатология ва солимии кӯдакон» и детское здоровье», динамикаи тағйироти нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ мувофиқи пайгоҳи маълумоти Scopus дар соли 2021 якбора то 83% зиёд шуданро мушоҳида намудан мумкин аст.

Динамикаи тағйироти нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ оид ба ихтисоси «Фармакология (тиббӣ)» мувофиқи пайгоҳи маълумоти Scopus дар солҳои 2017 – 2021 то 12% зиёд шуданро муайян кард.

Аз ихтисоси «Психиатрия ва солимии равонӣ» барои динамикаи тағйироти нишондиҳандаҳои фаъолияти интишорӣ дар солҳои 2017 – 2021 барои ЧҚ то 12% зиёд шудан хос мебошад.

Хулосаҳо

1. Таҳлили методикаҳои глобалии муосири баҳодихӣ ба фаъолияти интишории олимони нишон дод, ки ягон индикатори мавҷудбуда объективӣ нест ва ҷамъияти ҷаҳонии илмиро пурра қонеъ гардонидани наметавонад [1-М; 3-М; 9-М].
2. Таҳлили муқоисавии фаъолияти интишории олимони Ҷумҳурии Қазоқистон дар соҳаи тиб динамикаи мусбати тақрибан ҳамаи индикаторҳои ҳама ихтисосҳоро нишон дод [2-М; 4-М; 12-М].
3. Фаъолияти интишории олимони Ҷумҳурии Қазоқистон дар соҳаи тиб дар Осиеи Миёна аз рӯйи ҳама индикаторҳои ҷамъбасти баландтарин ба шумор меравад, ки ин аз тағйироти воридшуда ба қонунгузориҳои илмии Қазоқистон вобаста аст [6-М; 7-М; 10-М; 14-М].
4. Дар ШС «АМҚЧ» разработаны механизмҳои ҳавасмандгардони фаъолияти интишории илмии ҳайати профессорону омӯзгорон таҳия ва татбиқ шудааст. Механизми мустақими ҳавасмандгардонӣ вобастагии муҳимми омории миқдори интишоротро аз воситаҳои ҷудокардашуда барои муқофотонидан ($r=0,97$; $p<0,05$ тибқи Пирсон) нишон дод. Усули ғайри мустақими ҳавасмандгардонӣ (мотиватсия) бинобар муҳлати ками татбиқ дар ШС «АМҚЧ» таҳқиқ карда нашуд [5-М; 8-М; 11-М; 13-М].

Тавсияҳо барои истифодабарии амалии натиҷаҳо.

1. Баҳодихӣ ба фаъолияти интишориро метавон барои мониторинг ва таҳлили системавӣ дар сатҳи давлатӣ ва байнидавлатӣ истифода бурд.
2. Усулҳои пешниҳодкардашудаи ҳавасмандгардонӣ (мотиватсия) –ро метавон дар дигар макотиби таҳсилоти олии ва марказҳои илмӣ, аз ҷумла дар соҳаи тиб мавриди истифода қарор дод.

Феисти ихтисорот

ВМ ва И ҚҚ – Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Қазоқистон;

ИМА – Иёлотҳои Миттгаҳидаи Америка;

КИЛ – Корҳои илмӣ-клиникӣ;

Импакт-фактор (ИФ, IF) – нишондиҳандаи имқдории мақолаҳои иқтибосшуда, ки дар ҳамаи маҷаллаҳои нашр гаштаанд;

КОА – Комиссияи олии аттестатсионӣ;

МиСМС - Мониторинг ва системаи менеҷменти сифат;

ММИИТ - Маркази миллии илмии рушди тандурустӣ;

МТУ – Муассисаҳои таҳсилоти олии;

Рейтинги QS – ба обрӯи (репутатсияи) МТУ дар муҳити академикӣ диққат медиҳад. Рейтинги ҳамасолаи нашршудаи донишгоҳҳо, Quacquarelli Symonds тартиб додааст;

Рейтинг ТНЕ (Times Higher Education) — яке аз бонуфузтарин рейтингҳои донишгоҳҳо дар ҷаҳон, ки аз соли 2004 мунтазам аз тарафи нашриёти ҳамноми Британияи Кабир мувофиқи натиҷаҳои таҳқиқоти худӣ нашр мегардад;

ҲПО – Ҳайати профессорону омӯзгорон;

ШС «АМКЧ» - Ширкати саҳомии «Академияи тиббии Қазоқистони Ҷанубӣ»;

CSE – Ҷамъияти кореягии муҳаррирони илмӣ;

COPE – Комитет оид ба этики интишорот;

ICMJE – Комитети байналмилалӣи муҳаррирони илмӣи маҷаллаҳои тиббӣ;

PhD - *Philosophiæ Doctor*, Ph.D. – унвони илмӣ, ки дар бештари кишварҳои Аврупо, ИМА ва дигар кишварҳои дунё дода мешавад;

THE (Times Higher Education) World University Rankings — Рейтинги глобалӣи донишгоҳҳо, ки ҳамасола дар маҷаллаи Times Higher Education нашр мешавад;

QS World University Rankings — Рейтинги ҳамасола нашршавандаи донишгоҳҳо, ки аз тарафи Quacquarelli Symonds нашр мешавад. «Рейтинги ҷаҳонӣи донишгоҳҳо QS» - Рейтинги ҳамасола нашршавандаи донишгоҳҳо, ки аз тарафи QuacquarelliSymonds (QS (QS));

WAME – Ассотсиатсияи (Иттиҳодияи) умумиҷаҳонӣи муҳаррирони тиббӣ.

АННОТАТСИЯИ
ДУЙСЕНОВА АКМАРАЛ МУСАБЕКОВНА
ФАЪОЛИЯТИ ИНТИШОРОТИИ ОЛИМОНИ ҶУМҲУРИИ ҚАЗОҚИСТОН
ДАР СОҲАИ ТИБ: МЕТОДОЛОГИЯИ БАҲОДИҲӢ,
НИШОНДИҲАНДАҲОИ МИҚДОРӢ ВА СИФАТӢ, МЕХАНИЗМҲОИ
АНГЕЗИШ

Калимаҳои калидӣ: фаъолияти интишоротӣ, баҳодихӣ, ҳавасмандгардонӣ (мотиватсия), пойгоҳи маълумотҳо, Осиёи Миёна.

Мақсади таҳқиқот: омӯхтани асосҳои методологӣ, нишондиҳандаҳои сифатӣ, миқдорӣ ва механизмҳои ҳавасмандгардонии фаъолияти интишории олимони Ҷумҳурии Қазоқистон дар соҳаи тиб.

Усулҳои таҳқиқот. Аз усулҳои оморӣ, иттилоотӣ-таҳлилӣ ва таҳлили библиографӣ истифода карда шуд. Барои баҳогузорӣ ба механизмҳои ҳавасмандгардонӣ (мотиватсия) аз асноди меёрӣ, ки дар ШС «АМҚЧ» истифода мешуданд, баҳра бурда шуд. Механизми мустақими мотиватсия – пардохти маблағ барои нашри мақолаҳо дар маҷаллаҳои тақризшаванда.

Натиҷаҳо ва нағзони илмӣ таҳқиқот. Бори нахуст фаъолияти интишорӣ мувофиқи ихтисосҳои асосии тиббии Ҷумҳурии Қазоқистон бо таҳқиқотҳои деринаи 10-сола таҳлил карда шуд;

Бори нахуст таҳқиқи хусусиятҳои муқоисавии фаъолияти интишории олимони Ҷумҳурии Қазоқистон ва Осиёи Миёна мувофиқи нишондиҳандаҳои асосии фаъолияти интишорӣ гузаронида шуд;

Механизмҳои мушаххас ва ғайримустақими ҳавасмандгардонии фаъолияти интишорӣ дар ШС «АМҚЧ» пешниҳод ва татбиқ карда шуданд. **Тавсияҳо барои истифодабарӣ.** Баҳодихӣ ба фаъолияти интишориро метавон барои мониторинг ва таҳлили системавӣ дар сатҳи давлатӣ ва байнидавлатӣ истифода бурд. Усулҳои пешниҳодкардашудаи ҳавасмандгардонӣ (мотиватсия) –ро метавон дар дигар макотиби таҳсилоти олий ва марказҳои илмӣ, аз ҷумла дар соҳаи тиб мавриди истифода қарор дод.

Соҳаи истифода: тандурустии ҷамъиятӣ.ж

АННОТАЦИЯ

Дуйсенова Акмарал Мусабековна

ПУБЛИКАЦИОННАЯ АКТИВНОСТЬ УЧЕНЫХ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В ОБЛАСТИ МЕДИЦИНЫ: МЕТОДОЛОГИЯ ОЦЕНКИ, КАЧЕСТВЕННЫЕ И КОЛИЧЕСТВЕННЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ, МЕХАНИЗМЫ МОТИВАЦИИ

Ключевые слова: публикационная активность, оценка, мотивация, базы данных, Средняя Азия.

Цель исследования. Изучить методологические основы, качественные и количественные показатели и механизмы мотивации публикационной активности ученых Республики Казахстан в области медицины.

Методы исследования. Использовались методы статистического, информационно-аналитического, библиографического анализа. Для оценки механизмов мотивации были использованы нормативные документы используемые в АО «ЮКМА». Прямой механизм мотивации – оплата за опубликованные статьи в рецензируемых журналах.

Полученные результаты и их новизна. Впервые проанализирована публикационная активность по основным медицинским специальностям Республики Казахстан с глубиной исследования больше 10 лет. Впервые проведена сравнительная характеристика публикационной активности ученых медицинских специальностей Казахстана и Средней Азии по основным показателям публикационной активности. Предложены и внедрены конкретные прямые и косвенные механизмы мотивации публикационной активности в АО «ЮКМА»

Рекомендации по использованию. Оценка публикационной активности может быть использована для мониторинга и системного анализа на государственном и межгосударственном уровнях. Предложенные методы мотивации могут быть использованы и в других вузах и научных центрах, в том числе и не медицинского профиля.

Область применения: общественное здравоохранение

ANNOTATION
PUBLICATION ACTIVITY OF SCIENTISTS OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN IN THE FIELD OF MEDICINE:
ASSESSMENT METHODOLOGY, QUALITATIVE AND QUANTITATIVE
INDICATORS, MOTIVATION MECHANISMS

Keywords: publication activity, evaluation, motivation, databases, Central Asia.

The purpose of the study. To study the methodological foundations, qualitative and quantitative indicators and mechanisms of motivation of the publication activity of scientists of the Republic of Kazakhstan in the field of medicine.

Research methods. Methods of statistical, information-analytical, bibliographic analysis were used. Regulatory documents used in JSC "SKMA" were used to assess the motivation mechanisms. The direct mechanism of motivation is payment for published articles in peer-reviewed journals.

The results obtained and their novelty. For the first time, publication activity in the main medical specialties of the Republic of Kazakhstan with a depth of research of more than 10 years has been analyzed. For the first time, a comparative characteristic of the publication activity of scientists of medical specialties of Kazakhstan and Central Asia according to the main indicators of publication activity was carried out. Specific direct and indirect mechanisms of motivation of publication activity in JSC "SKMA" are proposed and implemented

Recommendations for use. Evaluation of publication activity can be used for monitoring and system analysis at the state and interstate levels. The proposed methods of motivation can be used in other universities and research centers, including non-medical ones.

Scope: public health